

เอกสารประกอบการเรียนการสอน

ประวัติหมู่บ้าน

อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

0959354

ป

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

แผนกงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

ตลาดแม่สะเรียง

104 น.

๗๙

หอสมุดแห่งชาติวังมณฑลฉะเชิงชอง
เชียงใหม่

เอกสารประกอบการเรียนการสอน

ประวัติหมู่บ้าน

อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยศึกษานิเทศก์

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

หอสมุดแห่งชาติ
กรุงเทพฯ

หอสมุดแห่งชาติกรุงเทพมหานคร

ภาษาไทยพื้นบ้าน

หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

หอสมุดแห่งชาติ

เลขที่ ๓๐๖๖

เลขที่ ๔๕๙.๓๐๙๕๙๓๕๔

๗ ๖๑๕ ๖

เลขทะเบียน ๖๔๓ ๕ ๕๒๖๓

LOC03415

คำนำ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของข้อมูลประวัติหมู่บ้านของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อการเรียนการสอน เช่น สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ เห็นคุณค่า และทำความเข้าใจกับคุณค่าอันเคยกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจสภาพภูมิประเทศ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิต อันจะส่งผลให้เราสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกสำนึก เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ความผูกพันและเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง จะทำให้สามารถมองเห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น เพื่อจะได้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงาม ให้คงอยู่เป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาของบ้านเมือง และประเทศชาติสืบไป

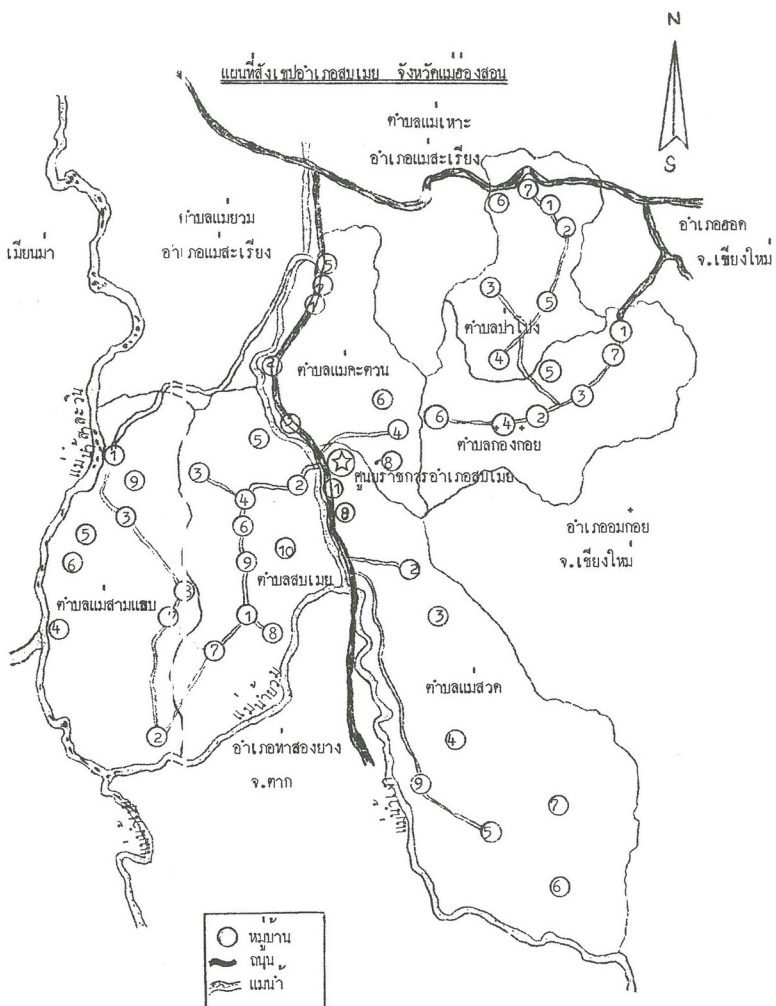
ขอขอบคุณสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน ขอขอบคุณโรงเรียนในสังกัดและผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูล และเอื้อเฟื้อภาพประกอบ และขอขอบคุณคณะทำงานทุกท่าน ที่ได้อุทิศทั้งเวลาและสติปัญญาร่วมแสดงความสำนึกในเกียรติภูมิของตนเอง ด้วยความภาคภูมิใจยิ่ง

อนึ่ง การดำเนินงานจัดทำเอกสารดังกล่าวอาจจะขาดความสมบูรณ์ในด้านเนื้อหาสาระบางประการ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูล ระยะเวลา และความเชี่ยวชาญในการเรียบเรียง ซึ่งทางหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ขออ้อมรับข้อแนะนำเพื่อความสมบูรณ์ในการปรับปรุงโอกาสต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สิงหาคม 2540

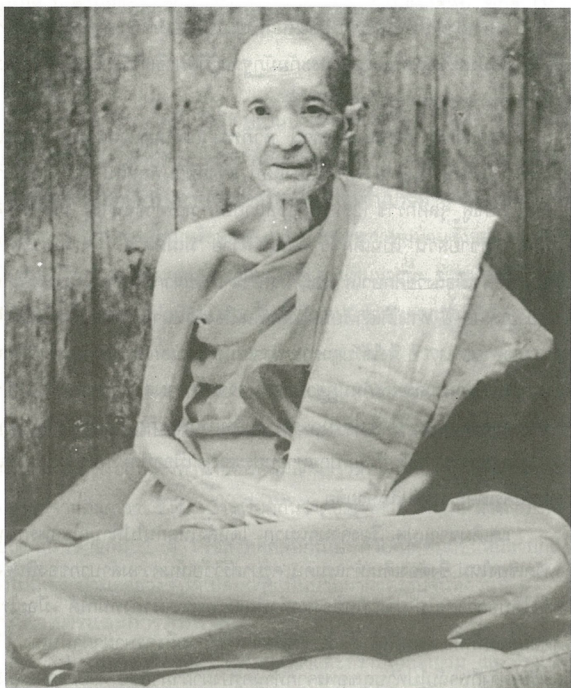

สารบัญ

คำนำ	หน้า
แผนที่อำเภอสบเมย	
ประวัติของพระครูปัญญาวรรต (ครูบาผาผ่า)	
ตำบลแม่คะตวน	
บ้านผาผ่า	1
บ้านใหม่	4
บ้านแม่เกาะ	5
บ้านแม่อกใต้	6
บ้านอุมดาเหนือ	7
บ้านอุมดาใต้	8
บ้านคอนฝิ่ง	9
บ้านแม่อกเหนือ	10
ตำบลแม่สวด	
บ้านแม่สวด	12
บ้านแม่เงา	14
บ้านห้วยม่วง	16
บ้านแม่เลาะ	17
บ้านกองดุม	19
บ้านนาดอย	20
บ้านแม่หลุย	22
บ้านกอบิดี	24
บ้านสบโขง	25
ตำบลสบเมย	
บ้านเลโคะ	26
บ้านแม่คะตวน	28
บ้านขุนแม่คะตวน	29
บ้านปู่แก้ว	31
บ้านห้วยทิชะ	33

บ้านห้วยกองมูล	35
บ้านแม่ทะลุ	37
บ้านที่ฮือลือ	40
บ้านแม่ลามาวหลง	42
ตำบลกองก่อย	
บ้านกองก่อย	44
บ้านผาเยอ	46
บ้านแม่แพหลวง	48
บ้านห้วยไถ่ป่า	50
บ้านแม่แพน้อย	51
บ้านห้วยวอก	52
บ้านทะโลงเหนือ	54
ตำบลแม่สามแลบ	
บ้านแม่ตอละ	56
บ้านชีวาเดอ	58
บ้านแม่แคะ	61
บ้านสบเมย	64
บ้านบุญเลอ	67
บ้านกลอเซโด	68
บ้านเคระบอ	70
บ้านห้วยกระต่าย	71
บ้านกอมูเดอ	73
ตำบลป่าโปง	
บ้านป่าโปง	75
บ้านกองแปไต้	78
บ้านต้นจันทหลวง	80
บ้านห้วยเหี้ยะ	82
บ้านแม่ลาย	84
บ้านห้วยกั๋ง	86
คณะผู้จัดทำ	

พระครูปณณาวรรต (ครูบาผาผ่า)

คำบูชาครูบาผาผ่า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อรหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ (3 จบ)
พุทโธ อะระหัง ปิตะ รุปร่าง ภะคะวันติ

ประวัติของพระครูปัญญาวรวัตร (ครูบาผาผ่า)

ครูบาผาผ่า เป็นพระสุปฏิปันในผู้เปี่ยมไปด้วยเมตตาบารมี มีศีลจารวัตรยึดมั่นในสัมมาปฏิบัติ ถือนั่งสมาธิเคร่งครัดในพระกัมมัฏฐาน มีสมาธิแก่กล้ามีเจตปริญาณสามารถยังรู้จิตใจของคนอื่น และเหตุการณ์ล่วงหน้าได้

ครูบาผาผ่า นามเดิมชื่อสวน คำภีระ เกิดที่หมู่บ้านผาผ่า ตำบลแม่คะตวน อำเภอแม่สะเรียง (ในขณะนั้น) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 26 ธันวาคม 2432 ขึ้น 2 ค่ำ เดือน 2 ปีฉลู จุลศักราช 1251 ปีดาชื่อนายบัน มารดาชื่อนางอิ มีพี่น้อง 4 คน

เด็กชายสวน เป็นเด็กที่อ่านหนังสือง่าย มีเมตตาธรรมไม่รับประทานเนื้อสัตว์ และไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เมื่อถึงวัยศึกษาเล่าเรียน มารดาได้นำไปฝากเป็นศิษย์ครูบาเต๊ะจ๊ะ เจ้าอาวาสวัดผาผ่า เมื่ออายุได้ 15 ปี ท่านได้เล่าเรียนหนังสือที่เมืองลานนาไทย ทองสวดมนต์เจ็ดตำนานได้แคล้วคล่อง พออายุได้ 17 ปี จึงได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร และได้ศึกษาคำภีร์มูลกัจจายน์ พระสูตรและพุทธมนต์คาถาและพระกัมมัฏฐาน จนมีความรู้ความสามารถและมีจิตสมาธิแก่กล้า แต่เยาว์วัย จนอายุล่วงได้ 21 ปี จึงได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมาวัดผาผ่า ได้นามฉายาว่า "ปัญญาโร" แปลว่า ผู้มีปัญญาอันประเสริฐ เมื่ออุปสมบทแล้วก็ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดผาผ่าสืบแทนครูเต๊ะจ๊ะ มาจนสิ้นอายุขัย

แต่เดิมชาวแม่สะเรียงจำนวนมาก ได้หลงใหลกันไปทำบุญขอพรกับท่านครูบาศรีวิชัยที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งต้องเดินเท้าแรมคืน ครูบาศรีวิชัยเห็นความลำบากของพี่น้องชาวพุทธแม่สะเรียง จึงได้บอกอย่างต่อเนื่องไปไม่จำเป็นต้องมาทำบุญขอพรอาตมาถึงที่นี่ก็ได้ มีอะไรก็ให้ไปหา "ตุ๊น้อง" วัดดอยล่อมที่เมืองยวมก็ได้ คำว่า "ตุ๊น้อง" ก็หมายถึงครูบาผาผ่านั่นเอง นับแต่นั้นมาชาวแม่สะเรียงต่างก็พากันไปทำบุญขอพรจากท่านครูบาผาผามากขึ้น ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา

ท่านได้มรณภาพเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2504 รวมอายุได้ 72 ปี พระราชทานเพลิงศพเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2505 ในงานพระราชทานเพลิงศพ 4 วัน 5 คืน ได้เกิดปรากฏการณ์มหัศจรรย์ขึ้นท่ามกลางพระสงฆ์ และประชาชนนับหมื่น กล่าวคือวันนั้น นอกจากจะเกิดสุริยุปราคาแล้ว ได้เกิดเป็นรูปวงกลมคล้ายดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เต็มดวงอยู่กลางจันทร ซึ่งใช้ซึ่งเป็นผ้าเพดานที่เผาศพ นับเป็นปาฏิหาริย์ครั้งสุดท้ายของท่านครูบาผาผ่าที่แสดงต่อประชาชน สร้างความตื่นตะลึงพิริบพิริบแก่พระสงฆ์และประชาชนโดยทั่วกัน

บ้านผาผ่า

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 875935

ประวัติความเป็นมา

บ้านผาผ่า แต่เดิมมีสภาพเป็นป่าเขามีต้นไม้ทึบหนาแน่น ต่อมาท้าวพรหม ซึ่งเดินทางมาจากเชียงใหม่ เพื่อปราบปรามข้าศึกได้เดินทางผ่านป่าดงนี้ เห็นว่าสถานที่แห่งนี้เหมาะสมกับการที่จะก่อตั้งเป็นที่พักกรมทาง จึงได้สร้างบ้านเรือนขึ้นประมาณสิบกว่าหลังคาเรือน และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านดอยล้อมหรือดอยวง ทั้งนี้ก็เพราะว่าหมู่บ้านตั้งอยู่กลางหุบเขา ซึ่งมองดูคล้ายเป็นกับอยู่ในกะทะ ต่อมาหมู่บ้านดอยล้อมมีผู้คนเพิ่มมากขึ้น บ้านเรือนก็ขยับขยายขึ้นเป็นลำดับ จนวันหนึ่งเกิดเหตุการณ์แปลกประหลาดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งขณะนั้นเป็นเวลากลางคืนได้เกิดฝนฟ้าคะนอง และเกิดเสียงดังสนั่นหวั่นไหวคล้ายกับภูเขาถล่ม ชาวบ้านผู้กล้าหาญหลายคนได้จุดไฟออกไปดู ก็พบรอยมีลักษณะเป็นร่องคล้ายกับถูกของหนักครูดไถไปตามทางเดินของหมู่บ้านด้วยความแปลกใจก็พากันเดินตามรอยนั้นไป จนสุดทางเดินในหมู่บ้าน ก็พบก้อนหินก้อนโตประมาณหกคนโอบ ตั้งอยู่ตรงทำนบก้อนหินมีลายชาวสลับดำ ซึ่งทำให้เกิดเสียงและมียอดดังกล่าวกลิ้งลงมาจากยอดเขา ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่าดอยผาผ่าลาย คำว่า ผาผ่าลาย เป็นภาษาถิ่นผา หมายถึง หิน ลายก็มี 2 สี หรือสามสีสลับกันไป ด้วยเหตุที่มีก้อนหินลายกลิ้งผ่านกลางหมู่บ้านลงไปเอง บ้านดอยวงจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านผาผ่าตราบจนทุกวันนี้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

สภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นไหล่เขาและที่ราบลุ่มน้ำววม และที่ราบในหุบเขาริมห้วยแม่ป่าน พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าแพะและป่าไม้ผลัดใบ เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้สัก

การคมนาคม มีถนนสายแม่สะเรียง-ท่าสองยาง ผ่านหมู่บ้าน

ประชากร

จำนวนประชากรของบ้านผาผ่ามี 467 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 2,318 คน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรมีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ในฤดูฝนทำนาหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วจะปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง และกระเทียม โดยมีน้ำจากอ่างเก็บน้ำบ้านผาผ่า ที่สร้างขึ้นกันห้วยแม่ป่านมาช่วยในการเกษตร

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมและประเพณีทั่วไปเหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆ ในภาคเหนือ เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น

นอกจากนี้ ทุกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 จะมีประเพณีนมัสการพระธาตุผาผ่า ในวันดังกล่าวจะมีการเดินขึ้นดอยไปนมัสการพระธาตุผาผ่า มีการจุดบั้งไฟเป็นพุทธบูชาและการแข่งขันบั้งไฟด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นประเพณีของหมู่บ้านที่จัดขึ้นทุกปี ส่วนประเพณีความเชื่อ ชาวบ้านผาผ่ามีความเชื่อมาตลอดตั้งแต่บรรพบุรุษว่า ลูกหลานหรือผู้ที่จะมาอยู่ในบ้านจะเดินทางออกจากหมู่บ้านหรือกลับเข้าหมู่บ้าน จะต้องมีการบอกกล่าวให้ "เจ้าที่บ้าน" คอยปกป้องดูแลรักษา จึงต้องมีการบอกกล่าวที่ศาลเจ้า หรือผู้ที่ดูแลศาลเจ้าเรียกว่าการ "ตักฟาย"

โบราณสถานโบราณวัตถุ

บ้านผาผ่าเป็นแหล่งกำเนิดนักบุญแห่งล้านนาไทยอีกองค์หนึ่ง คือ ครูบาผาผ่า หรือพระครูปัญญาวรรต ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดผาผ่า จนถึงแก่มรณภาพเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2504 และมีการสร้างอนุสรณ์สถานไว้ดังนี้

1. รูปเหมือนครูบาผาผ่า ประดิษฐานไว้ในศาลากลางวัดผาผ่า
2. สถูปเจดีย์และรูปเหมือนครูบาผาผ่า ประดิษฐานในบริเวณที่พระราชทานเพลิงศพของครูบาผาผ่า ซึ่งสร้างเป็นส่วนอนุสรณ์สถาน
3. เจดีย์บรรจุอัฐิครูบาผาผ่า สร้างไว้บนภูเขาขนาดย่อมบริเวณทิศเหนือของอนุสรณ์สถาน

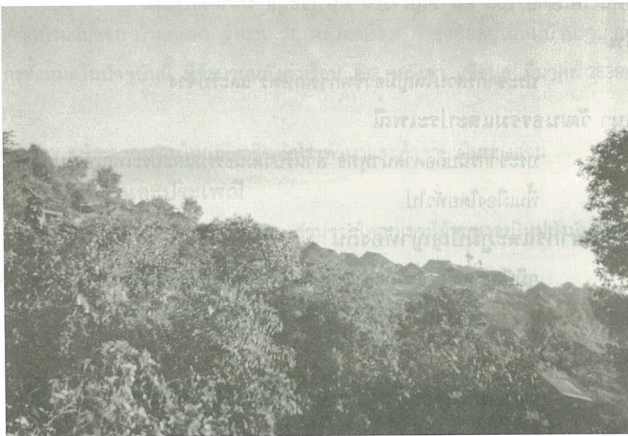
แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เท่าที่มีในปัจจุบันนี้ได้แก่ การเล่นดนตรีพื้นเมือง เช่น สะล้อ ซึง ปี่ ขลุ่ย เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้ คือ

1. พระประวัติ	เจ้าอาวาสวัดผาผ่า
2. นายชื่น จันทร์แดง	อดีตกำนันตำบลแม่คะตวน
3. นายประศาสน์ สังสุทธิพงศ์	อดีตครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านผาผ่า
4. นายยะ ชมภูใส	ราษฎรบ้านผาผ่า
5. นายหน่อ คำภิระ	ราษฎรบ้านผาผ่า

บ้านใหม่

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 860930

ประวัติความเป็นมา

บ้านใหม่ เดิมทีเป็นหมู่บ้านลี้ะหรือละว้า เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ชื่อว่าสันปูเลยดง ล้อม ต่อมาได้มีครอบครัวคนไทยพื้นเมืองจากถิ่นอื่นมาอาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่ และมีจำนวนครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ต่อมาได้ถูกพวกไทยใหญ่จากบ้านแม่คะตวนมาเผาหมู่บ้าน ตั้งแต่นั้นมาจึงเรียกว่า บ้านใหม่ จนกระทั่งทุกวันนี้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา การคมนาคมสามารถเดินทางได้โดยทางรถยนต์และรถจักรยานยนต์ทุกฤดูกาล

ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยและชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีจำนวนประชากร 411 คน เป็นชาย 206 คน หญิง 205 คน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร และรับจ้าง

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ สำหรับวัฒนธรรมและประเพณีทั่วไปคล้ายกับชาวพื้นเมืองโดยทั่วไป

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การเล่นดนตรีพื้นเมือง เช่น สะล้อ ซอ ซึง ฯลฯ และงานจักสาน

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์ นางจันทร์หา บัวจักร ประธานหมู่บ้าน

บ้านแม่เกาะ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 870890

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมบริเวณของหมู่บ้านเป็นทางไหลผ่านของแม่น้ำววม ต่อมากระแสน้ำววมเปลี่ยนทิศทางไหลไปทางทิศตะวันตก จึงทำให้เกิดเป็นที่ราบ ซึ่งเต็มไปด้วยกวردทราย ต่อมาชาวบ้านใกล้เคียงได้ย้ายที่ทำกินมาอยู่หมู่บ้านแห่งนี้ จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านแม่เกาะตั้งแต่นั้นมา

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านแม่เกาะตั้งอยู่ในหุบเขาที่ราบ มีห้วยอมบ้านใกล้เคียงคือ บ้านแม่มุด มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 105 แม่สะเรียง-ท่าสองยาง ตัดผ่านหมู่บ้านทำให้การเดินทางสะดวกในทุกฤดูกาล บริเวณทิศตะวันตกมีแม่น้ำววมไหลผ่าน

ประชากร

ประชากรเป็นชาวพื้นเมือง ต่อมา มีชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงปาร์ ได้ย้ายถิ่นฐานที่ทำกินจากบ้านแม่ออก บ้านอุมคา จำนวน 12 หลังคาเรือน มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านรวมจำนวนประชากรทั้งหมดในปัจจุบันนี้ มีจำนวนหลังคาเรือน 282 หลังคา (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนาและค้าขายเป็นบางส่วน

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ส่วนชาวไทยภูเขาที่ย้ายมาอยู่ใหม่ยังนับถือผีอยู่

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การจักสาน

แหล่งอ้างอิง

เอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านแม่เกาะ โรงเรียนบ้านแม่เกาะ

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านแม่ออกใต้

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 996891

ประวัติความเป็นมา

บ้านแม่ออกใต้ เป็นหมู่บ้านของชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงปาร์ แต่เดิมสถานที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่อยู่ของชนเผ่าลัวะ ชาวบ้านแม่ออกใต้ได้ย้ายเข้ามาอยู่ตอนแรกประมาณ 15 ครอบครัว แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าย้ายมาจากไหน และในปัจจุบันนี้มีครอบครัวทั้งหมด 63 ครอบครัว แม่ออกใต้เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นทางออกที่จะไปสู่อำเภอได้สะดวกและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสบเมย และตั้งอยู่ทางใต้ของอำเภอแม่สะเรียง จึงเรียกว่า บ้านแม่ออกใต้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านแม่ออกใต้ ตั้งอยู่บนภูเขาสูงเชิงดอยปุย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ซึ่งเคยเป็นที่ทำไร่เลื่อนลอยมาก่อน ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ต้นไม้จะถูกตัดเพื่อทำเป็นไร่ข้าว ซึ่งแต่ละปีชาวบ้านจะทำลายป่าไม้มากขึ้น เนื่องจากประชากรมากขึ้น จึงต้องขยายพื้นที่ทำกินออกไป ด้านการคมนาคมยังไม่มิดถนนไปถึงหมู่บ้าน ทั้ง ๆ ที่อยู่ห่างจากอำเภอประมาณ 18 กิโลเมตร เท่านั้น การเดินทางต้องอาศัยการเดินเท้าใช้เวลาประมาณ 6 ชั่วโมง

ประชากร

ประชากรของบ้านแม่ออกใต้ ปัจจุบันมีทั้งหมด 63 ครอบครัว มีประชากร 287 คน แยกเป็นชาย 141 คน หญิง 146 คน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ชาวบ้านแม่ออกใต้มีอาชีพทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านจะนับถือผี เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ ด้านประเพณี มีประเพณีปีใหม่ จะทำกันหลังฤดูเก็บเกี่ยว ประมาณเดือนมกราคม-มีนาคม มีกำหนด 3 วัน และประเพณีมัดมือ ซึ่งทำขึ้นเพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขแก่ครอบครัว

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การทอผ้า เช่น ทอผ้าหม่ ผ้าถุง เสื้อ ถุงย่าม ฯลฯ

เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์

1. นายดี
2. นายเดบือ
3. นายคำวัน

บ้านอุมดาเหนือ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 938897

ประวัติความเป็นมา

บ้านอุมดาเหนือ เดิมที่เรียกว่าบ้านอองแด คำว่า อองแด หมายถึงสายน้ำที่ใช้อาบกินในหมู่บ้าน เป็นลำห้วยขนาดเล็กน้ำไม่แห้ง ชาวบ้านอุมดาเหนือเดิมรวมอยู่กับบ้านแม่ออกได้ ต่อมาเกิดมีเสียชีวิต จึงย้ายมาอยู่ที่บ้านอองแดหรือบ้านอุมดาเหนือในปัจจุบัน บ้านอุมดาเหนือถือเป็นหย่อมบ้านหนึ่งของบ้านแม่ออกได้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านอุมดาเหนือ มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อนกับลำห้วย การคมนาคมมีถนนลูกรัง รถจักรยานยนต์และรถยนต์สามารถวิ่งขึ้นลงได้สะดวกในช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาวเท่านั้น ส่วนฤดูฝนรถไม่สามารถวิ่งได้

ประชากร

ประชากรบ้านอุมดาเหนือมีทั้งหมด 396 คน เป็นชาย 201 คน หญิง 195 คน จำนวนหลังคาเรือน 66 หลังคาเรือน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวนและเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ ในปัจจุบันชาวบ้านปลูกพริกเป็นพืชเศรษฐกิจ เพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านอุมดาเหนือมีความเชื่อและนับถือผี ถ้าหากมีการผดผี หรือมีคนไม่สบายก็จะมีการเลี้ยงแก้ผี

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การตีมีด

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้กับบ้านอุมดาเหนือได้แก่ ดอยบุญ ซึ่งเป็นทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ มีทัศนียภาพอันงดงาม

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารข้อมูลประวัติบ้านอุมดาเหนือ ของโรงเรียนบ้านอุมดาเหนือ
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านอุมดาใต้

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

บ้านอุมดาใต้ มีชื่อทางภาษาถิ่นว่า "อ่องแดละโคเก" เนื่องจากชาวบ้านอุมดาได้อาศัยอยู่บริเวณที่มีลำห้วยไหลผ่าน และอยู่ทางทิศใต้ของลำห้วย จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าอุมดาใต้ แต่เดิมชาวบ้านอุมดาใต้และอุมดาเหนืออาศัยอยู่ที่เดียวกัน แต่มาระยะหลังมีประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงแยกย้ายกันไปอาศัยอยู่คนละห้วยอมบ้าน ซึ่งอยู่ห่างกันประมาณ 8 กิโลเมตร

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านอุมดาใต้ ตั้งอยู่บนภูเขาสูง สภาพอากาศในฤดูร้อนจะไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวจะหนาวจัด ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกอยู่ตลอดฤดู ด้านการคมนาคมมีเส้นทางเป็นทางเดินแบบชั่วคราว รถยนต์จะวิ่งได้เฉพาะฤดูร้อนกับฤดูหนาวเท่านั้น ส่วนฤดูฝนใช้ได้เฉพาะรถจักรยานยนต์เท่านั้น

ประชากร

ประชากรบ้านอุมดาใต้มีทั้งหมด 615 คน จำนวนหลังคาเรือน 86 หลังคา (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวนและเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ ในปัจจุบันชาวบ้านนิยมปลูกพริกเป็นพืชเศรษฐกิจ เพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัวกันมากขึ้น

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านอุมดาใต้มีความเชื่อและปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด เช่น การมัดมือในงานพิธีต่าง ๆ มีการเลี้ยงผีก่อนที่จะลงมือทำงาน เช่นเลี้ยงผีก่อนจะทำไร่ หรือเลี้ยงผีดอนที่มีคนไม่สบาย เป็นต้น

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การทอผ้า การจักสาน

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้กับบ้านอุมดาใต้คือ น้ำตกห้วยอุมดา ดอยปุย

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารข้อมูลประวัติบ้านอุมดาใต้ ของโรงเรียนบ้านอุมดาใต้
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านคอนฝิ่ง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 873957

ประวัติความเป็นมา

บ้านคอนฝิ่ง ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2470 โดยนายยอด จันทคราสเป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเป็นคนแรก นายยอด จันทคราส แต่เดิมเป็นชาวจังหวัดพะเยาได้เดินทางมาเสี่ยงโชคและหางานทำในเขตอำเภอแม่สะเรียง ซึ่งกำลังเจริญรุ่งเรืองในการทำเหมืองแร่ การเดินทางต้องผ่านและพักค้างแรมตามหมู่บ้านหลายหมู่บ้าน หมู่บ้านที่สำคัญซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่คือบ้านผาผา นายยอดได้แต่งงานและสร้างครอบครัวกับคนในหมู่บ้านผาผา และได้ย้ายครอบครัวมาทำมาหากินในเนื้อที่ซึ่งอุดมสมบูรณ์ ซึ่งห่างจากหมู่บ้านผาผา 2 กิโลเมตร และในป่าบริเวณใกล้เคียงจะมีฝิ่งมาทำรังเป็นจำนวนมาก ต่อมาฝิ่งเหล่านี้ได้หนีไปอยู่ที่แห่งใหม่ เนื่องจากถูกรบกวนเมื่อมีผู้คนมาอาศัยเพิ่มมากขึ้น ทั้งรังติดกับกิ่งไม้ได้เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงได้เรียกหมู่บ้านนี้ว่า "หมู่บ้านเหล่าคอนฝิ่ง" หมายถึง ฝิ่งทั้งรังติดคอนไว้เป็นจำนวนมากนั่นเอง ต่อมาคำว่า เหล่า ได้หายไปและเปลี่ยน ก่อน เป็น คอน จึงได้ชื่อว่า หมู่บ้านคอนฝิ่งมาจนถึงปัจจุบันนี้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ตั้งอยู่ที่ราบเป็นแนวยาวตามเชิงเขา และแนวป่าตามลำน้ำยมฝิ่งซ้าย การคมนาคมสามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ทุกฤดูกาล

ประชากร

มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 828 คน แยกเป็นชายจำนวน 428 คน หญิงจำนวน 400 คน จำนวนหลังคาเรือน 216 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรร้อยละ 95 มีอาชีพทำการเกษตร นอกนั้นมีอาชีพรับราชการค้าขาย และรับจ้าง

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ สำหรับวัฒนธรรมและประเพณีทั่วไปเหมือนกับชาวพื้นเมืองทั่วไป

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การทำเครื่องจักสาน เช่น เสื่อ ตะกร้า กระบุง ฯลฯ และทำไม้กวาด เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารข้อมูลประวัติบ้านคอนฝิ่ง ของโรงเรียนบ้านคอนฝิ่ง
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านแม่ออกเหนือ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 964905

ประวัติความเป็นมา

บ้านแม่ออกเหนือ เป็นหอยมบ้านที่ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว ที่มาของชื่อหมู่บ้านสันนิษฐานว่า อาจเป็นเพราะมีน้ำซึมออกมาจากดิน ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า แม่ออกและหมู่บ้านตั้งอยู่ทางตอนเหนือ จึงเรียกว่าบ้านแม่ออกเหนือ

ปัจจุบันบ้านแม่ออกเหนือประกอบไปด้วย 4 หอยมบ้านคือ บ้านแม่ออกเหนือ บ้านแม่ออกกลาง บ้านไปรดีและบ้านห้วยกงกุ่ม

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง และมีพื้นที่ราบเล็กน้อยมีเส้นทางในการคมนาคม 2 เส้นทาง เส้นทางแรกเป็นทางเดินเท้าประมาณ 3 ชั่วโมง ซึ่งเดินมาจากบ้านผาผ่าและอีกเส้นทางหนึ่งใช้รถยนต์ได้บางฤดูกาลเท่านั้น ระยะทางห่างจากตัวอำเภอสบเมยประมาณ 56 กิโลเมตร

ประชากร

บ้านแม่ออกเหนือ เป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างใหญ่ แต่กระจัดกระจายกันอยู่ มีประชากรทั้งหมด 598 คน ประมาณ 123 หลังคาเรือน โดยแยกหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการดังนี้

1. บ้านแม่ออกเหนือ	มีจำนวน 45 หลังคาเรือน
2. บ้านแม่ออกกลาง	มีจำนวน 46 หลังคาเรือน
3. บ้านไปรดี	มีจำนวน 20 หลังคาเรือน
4. บ้านห้วยกงกุ่ม	มีจำนวน 12 หลังคาเรือน

อาชีพ

ชาวบ้านแม่ออกเหนือส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม คือปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อยังชีพเท่านั้น สำหรับพืชเศรษฐกิจที่ปลูกกันมากได้แก่ พริก สามารถทำรายได้ให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีความเชื่อเรื่องผี ดังนั้นในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน, การปลูกไร่, การเกิดเหตุการณ์ที่มีอันตราย หรือเมื่อเจ็บป่วยก็จะมี การเลี้ยงผีและจะมีการย้ายหมู่บ้านเมื่อหัวหน้ผีเสียชีวิต

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจได้แก่ การตีมีด การทอผ้า การจักสาน

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจได้แก่ การตีมีด การทอผ้า การจักสาน
สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้กับบ้านแม่ออกเหนือ ได้แก่ ดอยบุญ ซึ่งเป็นทุ่งหญ้าที่กว้าง
ใหญ่มาก อยู่บนยอดเขาสูงสามารถมองเห็นทิวทัศน์ข้างล่างอย่างสวยงาม สามารถมองเห็นตัว
อำเภอสบเมยและอำเภอแม่สะเรียง ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ใกล้เคียงได้ ดอยบุญยังคงมีสภาพป่าไม้ที่
สมบูรณ์และมีทัศนียภาพอันงดงามยิ่งนัก

แหล่งอ้างอิง

1. ข้อมูลจากโรงเรียนบ้านแม่ออกเหนือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย
2. จากการสัมภาษณ์บุคคลในหมู่บ้าน ดังนี้
  - 1) นายมือซอ เพชรเมืองไทย
  - 2) นายชิบอย พราวเดือนเพ็ญ
  - 3) นายภิรมณ์ นวลไพรขจิวงษ์

บ้านแม่สวด

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 860847

ประวัติความเป็นมา

บ้านแม่สวดในอดีตเคยเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเงี้ยวกลุ่มใหญ่ ซึ่งชอบออกปล้นหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง จนชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน จึงนำความไปร้องทุกข์ต่อเจ้าเมืองยวม (แม่สะเรียง ปัจจุบัน) และต่อมาเจ้าเมืองยวมได้นำทหารออกมาปราบ และจับพวกเงี้ยวจนราบคาบ และแต่งตั้งให้ทหารคนสนิท คือ แสนอาจเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านแห่งนี้

บ้านแม่สวด เป็นชื่อหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยชื่อของลำห้วยที่ไหลมาจากบนภูเขา และไหลผ่านเนินหรือที่ดอนแห่งหนึ่ง (ที่ดอนหรือเนิน ชาวบ้านเรียกว่า ที่สวด) คือลำห้วยแม่สวด ไม่ว่าน้ำในลำห้วยจะมีมากขนาดไหนก็สามารถท่วมที่ดอนแห่งนั้นได้ ชาวบ้านจึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านของตนตามชื่อของลำห้วยว่า บ้านแม่สวด

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านแม่สวด เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในที่ราบเชิงเขา มีภูเขาล้อมรอบคล้ายกับแอ่งกะทะ พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบตามแนวเชิงเขาและมีแม่น้ำยวมไหลผ่านหมู่บ้าน

การคมนาคม สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ได้อย่างสะดวกสบายเพราะมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 105 ซึ่งเป็นเส้นทางจากอำเภอแม่สะเรียงไปยังอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก เป็นทางลาดยางตัดผ่านหมู่บ้านและหมู่บ้านแม่สวดตั้งอยู่ใกล้กับที่ว่าการอำเภอสบเมยเพียง 2 กิโลเมตร เท่านั้น จึงสามารถติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น

ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านแม่สวด มีอยู่ 2 หย่อมบ้าน คือ

กลุ่มชาวไทยพื้นเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่ตั้งถิ่นฐานเดิม มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 70 หลัง

กลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งอพยพมาจากบ้านแม่ออก บ้านอุมคาเหนือ บ้านอุมคาใต้ บ้านทียาเพอ เป็นต้น เมื่อประมาณ 10 กว่าปีมาแล้ว และได้ตั้งเป็นหมู่บ้านแม่สวดใหม่ มีจำนวนหลังคาเรือน 50 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรในหมู่บ้านแม่สวด ส่วนมากมีอาชีพในการเกษตรกรรม เช่น ปลูกถั่วลิสง ถั่วเหลือง ทำนา ทำไร่ตามเนินเขาและยังมีอาชีพรับจ้างทั่วไป เพราะพื้นที่ในการทำเกษตรของหมู่บ้านมีน้อย

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรบ้านแม่สวด ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ มีบางส่วนเท่านั้นที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งส่วนมากจะเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อพยพมาอยู่ใหม่ วัฒนธรรมและประเพณีเป็นแบบสากลนิยมทั่วไป

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. วิถีชีวิตของชาวพื้นเมือง ส่วนใหญ่จะมีความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณีคล้ายกับชาวพื้นเมืองล้านนาโดยทั่วไป ส่วนใหญ่จะเคารพนับถือผู้อาวุโสและญาติวงศ์ตระกูล

2. วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง มีวัฒนธรรมและประเพณีเหมือนชาวกะเหรี่ยงทั่วไป ปฏิบัติกิจกรรมตามประเพณีของศาสนาที่ตนเองนับถือ

แหล่งอ้างอิง

สัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1. นายพุด	คำแสน	ผู้เฒ่าวัย 65 ปี
2. นายจัน	น้ำเปี้ย	ผู้เฒ่าวัย 76 ปี
3. นายชัน	สุขสมบูรณ์	ผู้เฒ่าวัย 70 ปี อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายปิ่น	วงศ์เทพ	กำนันตำบลแม่สวด วัย 50 ปี
5. นายตีบ	คำแสน	ผู้เฒ่าวัย 76 ปี

บ้านแม่เงา

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

ในสมัยก่อนนั้นหมู่บ้านนี้ยังไม่มีชื่อ และบริเวณใกล้หมู่บ้านแห่งนี้ มีแม่น้ำสายใหญ่สายหนึ่งไหลผ่านหมู่บ้าน น้ำในลำน้ำใสสะอาดดูเป็นเงาามตลอดปี ดังนั้นชาวบ้านจึงพร้อมใจกันตั้งชื่อหมู่บ้านของตนว่า "บ้านแม่เงา" มาจนถึงปัจจุบันนี้ ผู้ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านนี้เป็นคนแรกคือ นายน้อยวรรณ ทองหล่อ และนายยนต์ คำปืด ต่อจากนั้นก็ได้มีครอบครัวอื่นๆ ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น

เดิมทีหมู่บ้านแม่เงานี้ขึ้นอยู่กับอำเภอแม่สะเรียง ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 ทางราชการได้แยกส่วนปกครองออกจากอำเภอแม่สะเรียงมาเป็นอำเภอสบเมย

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านแม่เงา ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา และมีแม่น้ำแม่เงาซึ่งเป็นแม่น้ำกั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดแม่ฮ่องสอนกับจังหวัดตากไหลผ่าน ตัวหมู่บ้านตั้งห่างจากที่ว่าการอำเภอสบเมยระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร การคมนาคมสามารถเดินทางได้โดยรถจักรยานยนต์และรถยนต์ สำหรับหมู่บ้านที่ไกลในแถบภูเขาสูง ถ้าอยู่ในช่วงฤดูฝนก็จะต้องเดินทางโดยทางเรือเท่านั้น

ประชากร

ประชากรของหมู่บ้านมีประมาณ 150 คน เป็นชายจำนวน 62 คน หญิงจำนวน 88 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 28 หลังคาเรือน

อาชีพ

เนื่องจากหมู่บ้านแม่เงามีสภาพภูมิศาสตร์เป็นหุบเขาล้อมรอบด้วยป่า ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงยึดอาชีพในการทำไร่ หาของป่ามาขายและชาวบ้านบางส่วนยึดอาชีพในการทำประมงน้ำจืด

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

การนับถือศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและชาวบ้านบางส่วนที่เป็นกะเหรี่ยงจะนับถือผี

สำหรับชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธนั้น ภายในหมู่บ้านจะมีวัดพระธาตุศรีสเบงาเป็นสถานที่ชาวบ้านจะพากันไปทำบุญสักการะบูชา ในวันขึ้น 15 ค่ำ ของทุกปี (ราวเดือนพฤษภาคม) จะมีการทำบุญประชาชนจะทำพิธีรดน้ำดำหัววัดพระธาตุศรีสเบงา ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่พักทางใจของทุกคน

โบราณสถานโบราณวัตถุที่น่าสนใจ

ในสมัยก่อน พระธาตุศรีสบเงายังเป็นพระธาตุร้าง ต่อมาได้มี "ครูบาขึ้นทอง" ซึ่งเป็นพระสงฆ์จากอำเภอแม่สะเรียง ได้มาซ่อมแซมบูรณะเพื่อใช้เป็นสำนักสงฆ์ และในปี พ.ศ. 2538 สำนักสงฆ์ดังกล่าวก็ได้ตั้งเป็น "วัดพระธาตุศรีสบเงา"

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่การทอผ้า ซึ่งนอกจากชาวบ้านจะทอเพื่อไว้ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มภายในครอบครัวแล้ว ยังสามารถนำไปจำหน่ายได้อีกด้วย เพราะชาวบ้านแม่เงามีความสามารถและมีฝีมือปราณีตในการทอผ้าเป็นอย่างมาก

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

สถานที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่เงาได้แก่ "วนอุทยานแห่งชาติแม่เงา" อยู่ห่างจากบ้านแม่เงาไปทางทิศตะวันออกประมาณ 4 กิโลเมตร ภายในวนอุทยานจะมีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ สภาพพื้นที่ติดกับน้ำแม่เงา นักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวสามารถจะชมได้ทั้งธรรมชาติของป่าเขา แม่น้ำ และสัตว์ป่าไปพร้อม ๆ กัน สำหรับผู้ที่ชอบความโลดโผน ท้าทาย ก็สามารถท่องเที่ยวโดย "ล่องแพ" ซึ่งการล่องแพนั้นจะล่องได้ในช่วงน้ำล้นคือประมาณเดือนธันวาคม-เมษายน ซึ่งจุดเริ่มต้นคือบ้านนาดอย แล้วล่องแพตามลำน้ำแม่เงาจนถึงบ้านแม่เงาใช้เวลาประมาณ 9 ชั่วโมง ถ้านักท่องเที่ยวจะพักแรมกลางทางด้วยก็ได้ เพื่อจะได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างเต็มอิ่ม ในระหว่างทางจนถึงหมู่บ้านแม่เงา

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านแม่เงา ดังต่อไปนี้

1. นายยนต์ คำปู้ด
2. นางประทวน เทพทิพย์
3. นางมูล เชื้อนแก้ว

บ้านห้วยม่วง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 946778

ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยม่วง เดิมมีชื่อตามภาษากะเหรี่ยงว่า "ทีเคอะปู้" หมายถึง ห้วยมะม่วง แต่เดิมที่หมู่บ้านตั้งอยู่ในหุบเขาห้วยม่วง ต่อมาได้อพยพขึ้นมาอยู่บนยอดเขา อันเป็นต้นกำเนิดของน้ำห้วยม่วง จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านห้วยม่วงมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านห้วยม่วง ตั้งอยู่ในสันดอยแม่อมกอก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแนวตามเชิงเขา มีลำน้ำห้วยม่วงไหลผ่านทางทิศใต้ของหมู่บ้าน

การคมนาคม มีการคมนาคมทางรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ซึ่งจะใช้ได้ในฤดูแล้งเท่านั้น ส่วนในฤดูฝนต้องเดินเท้าจากถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 105 (แม่สะเรียง-แม่สวด) เข้าหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร

ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านห้วยม่วง เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงปอ

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว พริก งาม เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ หมู แพะ วัว ควาย เป็นต้น

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านห้วยม่วงจะนับถือผี ดังนั้น ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน ฯลฯ จะมีการเลี้ยงผีและมีของเซ่นไหว้

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่การทอผ้าด้วยมือและทำลวดลายต่าง ๆ ตามแบบเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งมีความสามารถมาก นอกจากการทอผ้าแล้วยังมีการทำข้าวซ้อมมือ เพราะภายในหมู่บ้านไม่มีโรงสี ชาวบ้านจึงต้องใช้ครกกระเดื่องในการตำข้าว จึงเป็นข้าวที่มีคุณภาพมาก

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นคือ

1. นายตุพอ
2. นายนุกอย หยกลักษณะมีชิพิ
3. นายอาควา
4. ยายปีเจ
5. นายทองคอย

บ้านแม่เลาะ

ตั้งอยู่ที่ 3 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 965755

ประวัติความเป็นมา

บ้านแม่เลาะเป็นชื่อเรียกของหมู่บ้าน เรียกตามชื่อลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเล็กๆ เดิมทีเดิยมีอยู่เพียง 5 หลังคาเรือนและเพิ่มขยายขึ้นตามจำนวนประชากรจนถึงปัจจุบันนี้มี 27 หลังคา เป็นหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงเผ่าโปร มีผู้นำหมู่บ้านเป็นเพียงตำแหน่งผู้ช่วยหมู่บ้านเท่านั้น ปัจจุบันผู้ช่วยหมู่บ้านชื่อ นายกะลี

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านแม่เลาะตั้งอยู่ในหุบเขามียุเขาล้อมรอบทั้งหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ไม่มีถนนไปถึงไม่มีไฟฟ้าและสาธารณูปโภคอื่น ๆ การเดินทางไปยังหมู่บ้านต้องเดินเท้าเพียงอย่างเดียว เป็นระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ปัจจุบันนี้มีบ้านอยู่ 27 หลังคาเรือน

- ศาสนาสถาน สถานือนามัย โรงไฟฟ้า ยังไม่มี
- การนับถือศาสนาส่วนมากนับถือผี
- ระยะทางการเดินเท้าจากหมู่บ้านถึงถนนเส้นใหญ่บ้านแม่เงา 10 กิโลเมตร
- ระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอสบเมย 25 กิโลเมตร
- ระยะทางหมู่บ้านถึงอำเภอ 35 กิโลเมตร

อาชีพ เศรษฐกิจและสภาพทางสังคม

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำไร่เลื่อนลอยคือทำ 1 ปี แล้วเปลี่ยนไปทำที่ใหม่ พอครบ 7 ปี ก็จะมาทำที่เดิมอีกครั้งหนึ่งหมุนเวียนกันไปให้ครบรอบปลูกข้าวไร่เป็นหลัก นอกจากนั้นก็มีพืชผักอื่นปลูกแซมเช่น ข้าวโพด พริก แตงกวา มันสำปะหลังแต่ก็ไม่มากเพียงพอเอาไว้รับประทานเป็นครั้งคราวเท่านั้น นอกจากนี้ ก็เลี้ยงหมู ไก่ วัว ควาย เพื่อให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและไว้เป็นอาหารในครัวเรือนบ้างเล็กน้อย รายได้ส่วนมากจะมาจากการรับจ้างและขายวัว ควาย ดังนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ทั้งหมู่บ้านจึงค่อนข้างยากจนมาก

ประเพณีวัฒนธรรม

การแต่งกาย ปัจจุบันผู้ชายจะหันมานิยมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูป ที่มีขายตามท้องตลาด แต่ส่วนผู้หญิงจะเคร่งครัดมากเมื่อเป็นสาวยังไม่แต่งงานจะนุ่งกระโปรงสีขาวบางถึงข้อเท้า ซึ่งเป็นผ้าฝ้ายที่ทอด้วยมือ เมื่อแต่งงานแล้วจึงจะเปลี่ยนเป็นชุดแม่เรือน โดยจะมีเสื้อสีดำและผ้าซิ่นสีแดงมีลวดลาย ดังนั้น ถ้าเราพบผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงจะรู้ได้ทันทีที่ว่าใครยังเป็นโสดและใครแต่งงานแล้วได้ทันที

การอยู่อาศัย ชาวบ้านจะปลูกบ้านด้วยไม้ไผ่สับฟาก หลังคามุงด้วยหญ้าคาและใบตองตึง บ้านจะเป็นกระต๊อบ มี 1 ห้องนอน ตรงกลางบ้านจะมีเตาไฟสำหรับทำอาหารสองข้างเตาไฟจะใช้เป็นทั้งหลับนอนและต้อนรับแขกที่ไปเยี่ยมบ้านไปในตัว

ระบบครอบครัว จะยึดถือผัวเดียวเมียเดียว หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตก่อนอีกฝ่ายจะไม่ยอมแต่งงานใหม่เป็นอันขาด เมื่อมีบุตรหลานแต่งงานแล้วจะแยกไปปลูกบ้านอยู่เองต่างหากและหากแต่งงานระหว่างหมู่บ้านฝ่ายจะนิยมไปอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านฝ่ายหญิง

การนับถือศาสนา มีการนับถือผีกันทั้งหมู่บ้าน ผีจะเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของทุกคน ซึ่งเขายึดถือกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยไม่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการให้ทันสมัยหรือดีขึ้นกว่าเดิม ความเชื่อในเรื่องการถือผีนี้จะมีบรรพบุรุษ ผีเจ้าที่ ผีป่า ผีลำห้วย ผีหมู่บ้านเมื่อใครเจ็บป่วยไม่สบายก็จะมีการทำนายและเซ่นไหว้ผีด้วยการเลี้ยงเซ่นด้วยไก่ หมูและสุราที่หุงเอง

แหล่งอ้างอิง

เอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านแม่เลาะ โรงเรียนบ้านแม่เลาะ

อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านกงอุม

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

บ้านกงอุม เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านตามชื่อแม่น้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ชาวบ้านที่อพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านนี้ แต่เดิมมีถิ่นฐานอยู่ในประเทศพม่า เนื่องจากสถานการณ์ในประเทศพม่าขณะนั้นมีการสู้รบกันบ่อย ๆ จึงทำให้ชาวบ้านซึ่งเป็นพวกกะเหรี่ยงพากันอพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทย ณ บริเวณหมู่บ้านแห่งนี้ จนถึงปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านกงอุม เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาที่สูงไม่มากนัก มีลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้านตลอดปี จึงไม่มีปัญหาเรื่องน้ำดื่มน้ำใช้ ส่วนด้านการคมนาคม ส่วนใหญ่จะเดินเท้า เพราะถนนที่เข้าหมู่บ้านนั้น เป็นเนินเขาสูงชันและมีลำห้วยขวางกั้นตลอดเส้นทาง

ประชากร

ประชากรบ้านกงอุม เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีจำนวนประชากรทั้งหมด 180 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 32 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรมีอาชีพเกษตร แบบเลี้ยงตนเองเพื่อยังชีพ โดยการทำไร่หมุนเวียน คือทำ 1 ปี และปล่อยให้ทิ้งไว้ 3-6 ปี เพื่อให้ดินอุดมสมบูรณ์แล้วจึงหวนกลับมาทำซ้ำที่เดิมอีก ซึ่งการเกษตรรูปแบบนี้ ชาวกะเหรี่ยงจะปลูกข้าวไร่ และทำนาดำเป็นขั้นบันไดตามหุบเขา ส่วนพืชผักอื่น ๆ จะปลูกกันเล็กน้อย

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรบ้านกงอุม จะนับถือผีและวิญญาณบรรพบุรุษ ในพิธีกรรมต่าง ๆ จะต้องทำพิธีเซ่นไหว้ โดยหมอผีจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งจะต้องใช้ หมู ไก่ และสุราที่ดื่มเองเป็นเครื่องเซ่นไหว้ สำหรับตัวอย่างของผีได้แก่ ผีเจ้าที่ ผีป่า ผีลำห้วย ผีหมู่บ้าน เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

เอกสารประวัติหมู่บ้านกงอุม โรงเรียนบ้านกงอุม

สำนักงานการประถมศึกษาสบเมย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านนาดอย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 980575

ประวัติความเป็นมา

บ้านนาดอย มีชื่อเป็นภาษากะเหรี่ยงว่า "อุมโละท่า" แปลเป็นภาษาไทยว่า "สบอุมโละ" หมายถึงบริเวณที่ลำห้วยอุมโละไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเงา ซึ่งเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ไหลผ่าน

ชาวบ้านคนแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ มีชื่อว่า นายนาดอย เป็นคนบ้านนาเกวียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเข้ามาตั้งรกรากเมื่อปี พ.ศ. 2519 ดังนั้น ต่อมาชื่อหมู่บ้านจึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น บ้านนาดอย เพื่อเป็นเกียรติกับบุคคลที่เข้ามาอยู่อาศัยเป็นคนแรก

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านนาดอยเป็นหอย่อมบ้านหนึ่งของหมู่ 4 ตำบลแม่สวด ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ บริเวณป่าที่ติดกับหมู่บ้าน จะมีต้นไม้ที่ชาวบ้านเรียกว่า ต้นใบตองตึง ขึ้นอยู่มากมาย และชาวบ้านจะใช้ใบตองนี้มุงหลังคา ด้านการคมนาคม ในฤดูฝนการเดินทางสามารถเดินทางได้โดยทางน้ำเท่านั้น โดยจะมีเรือยนต์รับจ้างของคนในหมู่บ้านวิ่งรับ-ส่งคนโดยสาร จากบ้านแม่เงาถึงบ้านนาดอย ใช้เวลาในการเดินทางสำหรับขาขึ้น (จากบ้านนาดอยถึงบ้านแม่เงา) 3 ชั่วโมงและขาลง (บ้านแม่เงาถึงบ้านนาดอย) 1 ชั่วโมงครึ่ง ส่วนในฤดูอื่น ๆ รถยนต์และรถจักรยานยนต์สามารถวิ่งไปมาได้ ระยะทางจากปากทางบ้านแม่เงาถึงบ้านนาดอยมีระยะทางประมาณ 32 กิโลเมตร

ประชากร

หมู่บ้านนาดอยมีประชากรทั้งหมด 178 คน แยกเป็นชายจำนวน 89 คน หญิงจำนวน 76 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 33 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

อาชีพหลักคือ การทำไร่เลื่อนลอย การทำนาและหาของป่าขาย เช่น หน่อไม้ เป็นต้น

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

แต่เดิมชาวบ้านจะนับถือผี แต่ในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวบ้านมีความสามารถในเรื่องของการจักสานและการทอผ้า

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำสำหรับนักผจญภัย ที่ต้องการทดสอบความใจกล้า ความ
แข็งแกร่งของร่างกาย ตลอดจนให้ความเพลิดเพลินกับบรรยากาศธรรมชาติอันงดงามตามลำน้ำ
แม่เงา ก็คือการล่องแพ ซึ่งเป็นความสุขและความสนุกสนานของผู้ที่รักธรรมชาติอีกแห่งหนึ่ง
แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นคือ

นายโยทุ เงินไพศาลศิริ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

บ้านแม่หลุย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 975955

ประวัติความเป็นมา

ตามคำบอกเล่าของคนเก่าแก่ในหมู่บ้าน เล่าว่ามีสองสามีภรรยาได้เดินทางไปพบแพะสีตัว คำว่าแพะภาษากะเหรี่ยงจะออกเสียงว่า เป๊ะ ส่วนจำนวนสี ภาษากะเหรี่ยงจะออกเสียงว่า หลุย จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเป๊ะหลุย และต่อมาได้ออกเสียงเพี้ยนเป็นคำว่าแม่หลุย จนถึงปัจจุบันนี้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านแม่หลุยตั้งอยู่บนที่ราบสูงและทิวกันดาร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านแม่คะ และบ้านกองดุม
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านนาดอย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ บ้านเกวียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ บ้านแม่ลาดี อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

การคมนาคม

การเดินทางไปบ้านแม่หลุยในฤดูฝน สามารถเดินทางได้ทางน้ำเท่านั้น โดยอาศัยเรือยนต์และการล่องแพ ส่วนในฤดูแล้งสามารถเดินทางได้โดยรถจักรยานยนต์และรถยนต์

ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงเผ่าสกอ ประชากรบ้านแม่หลุยมีทั้งหมด 59 หลังคาเรือน แยกออกเป็น 3 หย่อมบ้าน คือ

บ้านสบแม่หลุย	มีจำนวนหลังคาเรือน 16 หลัง มีจำนวนประชากรทั้งหมด 68 คน เป็นชายจำนวน 29 คน เป็นหญิงจำนวน 39 คน
บ้านแม่หลุยหลวง	มีจำนวนหลังคาเรือน 18 หลัง มีจำนวนประชากรทั้งหมด 92 คน เป็นชายจำนวน 47 คน เป็นหญิงจำนวน 45 คน
บ้านแม่หลุย	มีจำนวนหลังคาเรือน 25 หลัง มีจำนวนประชากรทั้งหมด 102 คน เป็นชายจำนวน 50 คน เป็นหญิงจำนวน 52 คน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การจักสาน เช่น หมวก กระดัง กระบุง แยม
และการทอผ้า
แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์บุคคลในหมู่บ้าน คือ

1. นายหละเบย กมลสดไธ
2. นายอลงกรณ์ หยกวณิชกิจ
3. นายหละเบย ประหยัดไม้

บ้านกอบิดี

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมชาวบ้านกอบิดี มีพื้นเพเดิมอยู่ที่จังหวัดตาก ต่อมาได้อพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ เพราะมีสถานที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำมาหากิน ปัจจุบันได้มีหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ใกล้กับหมู่บ้านกอบิดีหลายหมู่บ้านคือ บ้านบอหลุม บ้านเกอจา บ้านทีคโล สำหรับชื่อหมู่บ้านกอบิดีนั้น คำว่า "กอบิดี" แปลว่า สิ่งที่ดีงาม

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านกอบิดี ตั้งอยู่บนภูเขาสูง การคมนาคมสามารถเดินทางได้ 2 ทาง คือ

1. ทางน้ำ โดยนั่งเรือจากบ้านแม่เงา ผ่านบ้านแม่หลุย บ้านแม่อุ้มโลและเดินทางต่อโดยการเดินเท้าไปตามไหล่เขาอีกประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง
2. ทางบก โดยการนั่งรถจากบ้านแม่เงา ผ่านบ้านแม่คะ บ้านแม่หลุย บ้านแม่อุ้มโลและเดินทางต่อโดยการเดินเท้าอีกประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง

ประชากร

ประชากรเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงปวี่ มีจำนวน 250 คน เป็นชาย 195 คน หญิง 55 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 40 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ พืชที่สามารถทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้พอสมควรได้แก่ พริก และถั่วเหลือง

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรจะนับถือผี ส่วนวัฒนธรรมและประเพณีเหมือนกับชาวเขาโดยทั่วไป
แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านกอบิดี ได้แก่ การจักสาน การทอผ้าและการทำภาชนะจากไม้ไผ่ เช่น ช้อน กระบอกตักน้ำ เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

1. สัมภาษณ์ นายจันทร์แดง ดวงเดช ผู้ใหญ่บ้านกอบิดี
  2. เอกสารประวัติหมู่บ้านกอบิดี ของโรงเรียนบ้านอุ้มโลเหนือ
- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านสบโขง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมได้มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง นำโดยนายธงชัย ประดับโพธิ์ทอง ได้อพยพมาจากบ้านห้วยมะน้ำและตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ เนื่องจากมีการขัดแย้งกันทางศาสนาระหว่างกลุ่มผู้นับถือผีกับผู้นับถือศาสนาคริสต์ โดยผู้อพยพมานับถือศาสนาคริสต์และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านที่มาอยู่ใหม่นี้ว่า บ้านสบโขง ซึ่งมีชื่อเรียกทางภาษากะเหรี่ยงว่า บ้านแม่คุดะ มีความหมายว่าแม่น้ำโขงไหลลงมารวมกับแม่น้ำเงา เรียกว่า สบโขง จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านของตนว่า สบโขง

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านสบโขงตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำโขงและแม่น้ำเงา อยู่ในหุบเขา การคมนาคมสามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ

1. ทางน้ำ โดยนั่งเรือจากบ้านแม่เงา ผ่านบ้านแม่หลุย บ้านแม่ฮ่อมโละ บ้านแม่ฮ่อมโละเหนือ ถึงบ้านสบโขงใช้เวลาในการเดินทาง 4 ชั่วโมง
2. ทางบก โดยการนั่งรถจากบ้านแม่เงา ผ่านบ้านแม่คะ บ้านแม่หลุย บ้านแม่ฮ่อมโละ บ้านฮ่อมโละเหนือและเดินทางต่อด้วยการเดินเท้าถึงบ้านสบโขงใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 3 ชั่วโมง

ประชากร

ประชากรบ้านสบโขงมีจำนวนทั้งหมด 256 คน เป็นชาย 138 คน เป็นหญิง 118 คน มีจำนวนครอบครัวรวมทั้งสิ้น 47 ครอบครัว (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านคือ การทำไร่ พืชที่ถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่พอจะหารายได้ให้แก่ชาวบ้านได้บ้างคือ ถั่วเหลืองและพริก

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านสบโขงจะนับถือศาสนาคริสต์ มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนาโดยการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ เวลามีนางต่าง ๆ จะมีการจัดงาน "นมัสการ" เช่น นมัสการขึ้นบ้านใหม่ นมัสการแต่งงาน นมัสการเกิดลูกใหม่ และประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของชาวคริสต์

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านได้แก่ การทอผ้า การจักสาน

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติหมู่บ้านสบโขง โรงเรียนล่องแพวิทยา
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านเลโคะ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 781722

ประวัติความเป็นมา

บ้านเลโคะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "บ้านไทรคู่" หมายถึงหมู่บ้านผาสูง ประวัติหมู่บ้านเลโคะ เป็นหมู่บ้านที่ย้ายมาจัดตั้งขึ้น โดยแยกมากจากหมู่บ้านอื่น จากหลักฐานจากผู้เฒ่าในหมู่บ้านทราบว่าบ้านเลโคะจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2505

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ลักษณะที่ตั้ง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านห้วยน้ำใส
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านเวฬุวันหรือบ้านกลอโคะ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านห้วยไชยวงศ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านแม่ลามา

การคมนาคม

หมู่บ้านนี้ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 32 กิโลเมตร การเดินทางรถยนต์จะแล่นได้บางฤดูกาลเช่น ฤดูร้อนและฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนการเดินทางโดยรถยนต์นั้นลำบากมาก เนื่องจากถนนจะเป็นดินโคลนและขาดเป็นบางช่วง ดังนั้น ในช่วงฤดูฝนชาวบ้านมักนิยมเดินเท้าจากหมู่บ้านแล้วขึ้นเรือใช้เวลาประมาณ 45 นาที จะถึงบ้านแม่เงาแล้วเดินทางโดยรถประจำทางเข้าสู่ตัวอำเภอ

ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีประมาณ 576 คน เป็นชายจำนวน 300 คน หญิง 276 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 117 หลัง (ข้อมูล สิงหาคม 2540 จากพัฒนาการอำเภอสบเมย) อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำไร่และทำสวนพริก

ศาสนา

ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเกือบทั้งหมู่บ้าน มีสำนักสงฆ์ 1 หลัง ส่วนชาวบ้านที่เลือนนับถือศาสนาคริสต์ มีโบสถ์ 1 หลัง

วัฒนธรรมและประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญในท้องถิ่น ได้แก่

1. ประเพณีการมดมือปีใหม่ นิยมทำประมาณเดือนมีนาคมและเดือนกันยายนของทุกปี
2. ประเพณีแต่งงาน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการกินแซก
3. ประเพณีการเผาศพ

โบราณสถานโบราณวัตถุ

โบราณสถานที่สำคัญในหมู่บ้านคือ พระเจดีย์ ศุภนิมิตดุขฎฐิ จัดสร้างขึ้นเมื่อ
วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2532

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านการจักสาน คือ นายไชบอย มีความสามารถในการจักสานทั้งไม้ไผ่
และหวายทุกชนิด
2. ด้านการตีเหล็ก คือ นายอ้อชา มีความสามารถในการตีเหล็ก ทำมีด เสียม
และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ดอยผาสูง หรือภาษาถิ่นเรียกว่า หวาย-ใจ-ครู เมื่อขึ้นไปบนเขาสามารถ
มองเห็นทัศนียภาพของหมู่บ้าน และบริเวณใกล้เคียงได้อย่างชัดเจนและบนเขาในฤดูฝนจะมีดอก
กุหลาบหินออกดอกสวยงามมาก นอกจากนี้ยังมีถ้ำข้างในถ้ำมีน้ำและมีปลาสวยงามมาก

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติหมู่บ้านเลโคะ ของโรงเรียนบ้านเลโคะ
สำนักงานการประถมศึกษาสบบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านแม่คะตวน

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 865858

ประวัติความเป็นมา

บ้านแม่คะตวนแต่เดิมเป็นป่าทึบ ส่วนใหญ่เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่าชุกชุม มีบ้านเรือนราษฎรอยู่ประมาณ 30-40 หลังคาเรือน หมู่บ้านนี้ ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านใจคือ เป็นใจทั้งหมู่บ้านชอบออกอาละวาด ปล้น จี้ ราษฎรหมู่บ้านอื่น เมื่อจี้ปล้นเขาเสร็จแล้วก็เผาหมู่บ้านทั้งหมู่บ้าน กลุ่มใจหมู่บ้านนี้ต่อมาก็ถูกเจ้าเมืองฝ่ายเหนือคือเมืองยวม (แม่สะเรียง ขณะนั้น) จับได้ก็โดนฆาตกรรมทุกคนเป็นหัวจุกทั้งหมู่บ้าน แต่กลุ่มใจไม่เช็ดออกปล้นจี้เขาอีกทางเจ้าเมืองก็ส่งคนลงมาจับไปเป็นเชลย ถ้าเป็นผู้ชายก็ฆ่าทั้งส่วนผู้หญิงก็จับไปเป็นข้าทาสรับใช้ ราษฎรที่รอดจากการถูกจับกุม ก็ได้ตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ เป็นหมู่บ้านแม่คะตวน มีหัวหน้าหมู่บ้านชื่อนายแก้ว พวกราษฎรก็มิ่นี่สยเป็นใจเหมือนเดิม เมื่อนายแก้วเสียชีวิต ผู้นำหมู่บ้านคนต่อมาคือ นายใจ ราษฎรก็ยังมิ่นี่สยทั้งนี้สยเป็นใจอีก ผู้นำหมู่บ้านคนที่ 3 คือนายซึ่หมา คนที่ 4 นายอ้าย สุขสวัสดิ์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านต่อมา แต่พวกราษฎรก็ยังมิ่นี่สยในทางเป็นนักเลงอันตราย ผู้ใหญ่บ้านต้องเรียกมาอบรมดัดเตือนและทำโทษอยู่เสมอ

ปัจจุบันบ้านแม่คะตวน ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และราษฎรได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพทำให้หมู่บ้านเจริญขึ้น

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ตั้งอยู่บริเวณที่ราบตามเชิงเขาเป็นแนวยาวตามลำน้ำยวมฝั่งขวา การคมนาคมสามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ทุกฤดูกาล

ประชากร

มีประชากรประมาณจำนวน 603 คน จำนวนหลังคาเรือน 163 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนมากมีอาชีพด้านการเกษตร เช่น เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ สำหรับวัฒนธรรมและประเพณีเหมือนกับชาวพื้นเมืองทั่วไป

โบราณสถานโบราณวัตถุ

ราษฎรในหมู่บ้านได้ไปพบพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ในถ้ำที่ห้วยแม่ลิด ได้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่วัดบ้านแม่คะตวน

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์ นายบุญศรี แดดสมสิน

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก

เชียงใหม่

-29-

บ้านขุนแม่คะตวน

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 792847

ประวัติความเป็นมา

บ้านขุนแม่คะตวน มีชื่อทางภาษาท้องถิ่นว่า "กุดดี" ความเป็นมาของชื่อนี้ก็คือ บริเวณใกล้หมู่บ้าน ได้มีต้นน้ำหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ขุนน้ำ ของลำห้วยชื่อว่า "ห้วยแม่คะตวน" ดังนั้น หมู่บ้านแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า "บ้านขุนแม่คะตวน" มาจนถึงทุกวันนี้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ตั้งอยู่บริเวณภูเขาสูงสลับซับซ้อนในป่าลึก สภาพดินฟ้าอากาศ ฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด ฤดูฝน ฝนจะตกหนักและฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัดเช่นกัน และบริเวณหมู่บ้านแห่งนี้มีสายลมพัดอยู่ตลอดเวลา เพราะตั้งอยู่บริเวณสันเขาพอดี ด้านการคมนาคมสามารถเดินทางโดยรถยนต์เข้าถึงหมู่บ้านได้บางฤดูกาล รถจักรยานยนต์สามารถวิ่งได้ทุกฤดูกาล

ประชากร

มีประชากรทั้งหมดจำนวน 315 คน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (ปาว)

อาชีพ

ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ และเพื่อค้าขายสำหรับพืชเศรษฐกิจที่ปลูกกันมาก ได้แก่ พริก เพราะสามารถทำรายได้ให้กับชาวไร่ได้เป็นอย่างดี

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และนับถือผี แต่ประเพณีเก่า ๆ ที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่เป็นปกติ เช่น การกินผีและการมัดมือ ที่ทำกันในงานพิธีต่าง ๆ ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างไปจากชุมชนที่อาศัยอยู่ทางพื้นราบ เช่น พิธีมัดมือในงานแต่งงาน การร้องเพลงขอในพิธีงานศพ และการกินผีก่อนที่จะลงมือทำงานต่าง ๆ เช่น การกินผีก่อนถางไร่ กินผีก่อนที่จะทำไร่ กินผีเวลาป่วยไข้ หรือการมัดมือเพื่อเป็นสิริมงคลให้อยู่ดีมีสุข ฯลฯ

ด้านประเพณีการแต่งกาย หญิงสาวชาวกะเหรี่ยงจะสวมชุดสีขาวยาวถึงข้อเท้า เรียกว่า "เซว" หญิงแม่เรือนหรือหญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อสีดำปกคลุมเดียวเรียกว่า "เซซุ" สวมผ้าถุงสีแดงเรียกว่า "หนี่" ส่วนผู้ชายกะเหรี่ยงจะสวมกางเกงขาก๊วยสีดำและสวมเสื้อสีแดง เรียกว่า "เซกวอ" แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง จึงมีการแต่งกายเหมือนกับคนในพื้นที่มากขึ้น

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การจักสาน เช่น ตะกร้า กระบุง เสื่อ ฯลฯ การทอผ้า เช่น ผ้าไหม ผ้าดุง เสื่อ และดุงย่าม ฯลฯ เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้ คือ

1. นายพะแบละ เงินทองประกาย ผู้ใหญ่บ้าน
2. แม่เต่าแคะมุย

บ้านปู่แก้ว

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 839780

ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านปู่แก้วได้สร้างขึ้นมานานประมาณ 13 ปี ความหมายของบ้านปู่แก้วนั้น ได้มาจากที่มีชาวบ้านที่ชื่อแก้ว ได้เดินทางมาจากหมู่บ้านแม่ลามาหลงมาตั้งถิ่นฐานใหม่ครั้งแรก แต่ครอบครัวเดียว ต่อมาเห็นว่าการทำมาหากินนั้นไม่ลำบากเท่าไรจึงได้ไปชักชวนเพื่อนบ้านและพี่น้องคนอื่นให้มาอยู่ด้วยกันและตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น โดยครั้งแรกยังไม่ตั้งชื่อหมู่บ้าน ต่อมาได้มีมาอยู่กันหลายคนเข้าและเป็นช่วงที่ชักชวนมาอยู่แต่เดิมได้ตายลง ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านปู่แก้ว ตามชื่อคนที่มาอยู่คนแรก

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

พื้นที่มีภูเขาล้อมรอบ สภาพทั่วไปเป็นป่าเขา

การคมนาคม

สามารถติดต่อเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านโดย รถยนต์ สามารถวิ่งเข้าถึงหมู่บ้านบางฤดูกาล ส่วนในฤดูฝนใช้การเดินทางเท้าเพียงอย่างเดียว

ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีประมาณ 200 คน ทุกคนเป็นชาวกะเหรี่ยงโปว์ ภาษาที่ใช้สื่อสารคือภาษากะเหรี่ยง

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน

วัฒนธรรมและประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญและสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มี

1. การแต่งกาย มักจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานจะใส่ชุดสีขาวยาว ส่วนหญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่เสื้อสีแดงหรือสีดำ
2. การแต่งงาน
3. ประเพณีมัดมือปีใหม่ ปีหนึ่งจะจัดขึ้น 2 ครั้ง คือช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จใหม่ ๆ และช่วงทำไร่
4. ประเพณีกินผี จะทำเมื่อมีคนไม่สบายอยู่ในบ้าน

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติหมู่บ้านแก้ว ของโรงเรียนบ้านแก้ว
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสมเด็จ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านห้วยทึชชะ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 839780

ประวัติความเป็นมา

คำว่า "ทึชชะ" มาจากภาษาถิ่นว่า "ทึชะ" มีความหมายว่า น้ำคั้น (ทิ แปลว่า น้ำ ชะ แปลว่า คั้น) เดิมทีหมู่บ้านนี้เป็นที่ทำไร่ของชาวบ้านญั๊แก้ว ต่อมาชาวบ้านเหล่านั้นได้อพยพมาอยู่อย่างถาวร เมื่อมีที่อยู่อาศัยใกล้กับที่ทำกินและมีชาวบ้านใกล้เคียงอพยพมาสมทบอีกเรื่อยๆ คือมาจากบ้านห้วยกองมูลและหมู่บ้านซื่อมือปัจจุบัน มีนายดีแซ เกาะซอ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านห้วยทึชชะ มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่บ้านห้วยกองมูล

ทิศใต้ ติดต่อกับแม่น้ำยวม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่บ้านห้วยยาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่บ้านญั๊แก้ว

สภาพหมู่บ้านตั้งอยู่บนเทือกเขา ซึ่งมีภูเขาสลับซับซ้อนภูมิอากาศแบ่งได้ 3 ฤดู มีฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

การคมนาคม

แยกจากถนนแม่สะเรียง-ท่าสองยาง จังหวัดตากที่บ้านแม่คะตวน ผ่านแม่น้ำยวมไปทางทิศตะวันตก เป็นถนนลูกรังตลอดทางผ่านลำห้วยแม่แสด ถึงทางแยกห้วยกองมูลประมาณ 13 กิโลเมตร แล้วแยกซ้ายมือประมาณ 5 กิโลเมตร ก็ถึงหมู่บ้านห้วยทึชชะ

ประชากร

ประชากรเป็นชาวกะเหรี่ยงปาร์ มีประมาณ 123 คน

ภาษาที่ใช้สื่อสารคือ ภาษากะเหรี่ยง

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ข้าว พริกและเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย
ช้าง หมู ไก่

วัฒนธรรมและประเพณี

บ้านห้วยทึชชะ เป็นชุมชนที่อนุรักษ์นิยมยึดถือขนบธรรมเนียมเก่า ๆ อย่างที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา ซึ่งไม่แตกต่างกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโดยทั่ว ๆ ไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวบ้านห้วยทิชะ จะมีความสามารถทางด้านการจักสาน และทอผ้า
สถานที่ท่องเที่ยว

ภูเขาทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านนี้ มีน้ำตกอยู่แห่งหนึ่งห่างจากหมู่บ้าน
ประมาณ 5 กิโลเมตร

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติหมู่บ้านทิชะ ของโรงเรียนบ้านห้วยกองมูล สาขาบ้านห้วยทิชะ
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านห้วยกองมูล

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 823803

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมนั้น ชาวบ้านประมาณ 10 หลังคาเรือน สร้างบ้านอยู่ห่างจากที่ตั้งในปัจจุบันประมาณ 2.5 กิโลเมตร อยู่ริมห้วยชื่อ กองมูล กองมูลในที่นี้หมายถึงกองดินที่อยู่ริมห้วย ต่อมาได้อพยพย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่ ปัจจุบันนี้ พร้อมด้วยชาวบ้านใกล้เคียงก็มาตั้งรกรากรวมอยู่ด้วยเพราะเป็นที่ยอดสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำและที่ตั้งในปัจจุบันนี้ไม่ไกลจากตัวเมืองมากนัก หมู่บ้านห้วยกองมูลนี้ตั้งมาได้ประมาณ 40 ปี

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

สภาพทั่ว ๆ ไปของหมู่บ้านเป็นป่าเขา ถูกล้นการเดินทางลำบากมากใช้เวลาในการเดินทางยาวนาน การเดินทางโดยรถยนต์จะเดินทางได้บางฤดู

ประชากร

ประชากรบ้านห้วยกองมูล มีจำนวนหลังคาเรือน 37 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 151 คน ประชากรในหมู่บ้านเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง (โปว์)

อาชีพ

ประชากรในหมู่บ้านมีอาชีพการเกษตร เช่น การทำไร่ ทำนา ทำสวน

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรในหมู่บ้านห้วยกองมูล นับถือศาสนาพุทธ

วัฒนธรรมและประเพณี

การแต่งกาย แต่งกายประจำเผ่า แต่ในปัจจุบันชาวบ้านจะแต่งกายประจำเผ่ากันในวันสำคัญ ๆ เท่านั้น ซึ่งจะมีให้เห็นไม่บ่อยนัก

การแต่งงาน (ฮังท) การแต่งงานของชาวบ้านกะเหรี่ยง เมื่อหนุ่มสาวรักกันตกลงกันเรียบร้อย จึงให้ผู้ใหญ่ไปสุขอแล้วหาฤกษ์แต่งงานกันทันที ไม่มีการหมั้นไว้ก่อน

การแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงมี 2 แบบ คือ

1. แบบถูกต้องตามประเพณี ใช้เวลาในการแต่งงาน 2 วัน วันแรกที่บ้านฝ่ายหญิงทำพิธีผูกข้อมือ (มัดมือ) วันนี้ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงยังไม่ได้อยู่ร่วมกันแบบสามีภรรยา วันรุ่งขึ้นอีกวันหญิงจะไปทำพิธีที่บ้านฝ่ายชาย ทั้งสองวันนี้จะมีการกินเลี้ยงสุรา (เหล้าดอย) หมู่ไก่ ให้กับแขกที่มาร่วมงาน

2. แบบไม่ถูกต้องตามประเพณี (ผิดผี) หมายถึง หญิงและชายได้เสียกันก่อนแต่งงาน ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า ถ้านอนกับใครต้องแต่งงานกับคนนั้น

แต่งงาน ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า ถ้านอนกับใครต้องแต่งงานกับคนนั้น

ประเพณีการแต่งงานนั้น ชาวกะเหรี่ยงจะนิยมให้พี่แต่งงานก่อน ถ้าน้องแต่งงานก่อนพี่ น้องจะต้องทำพิธีมัดมือให้พี่โดยใช้ หมู หรือ ไก่

ประเพณีมัดมือปีใหม่

ประเพณีมัดมือปีใหม่ของกะเหรี่ยง ทำกันปีละ 1 ครั้ง พิธีการนั้น ชาวบ้านต้องปรึกษากันก่อนว่าจะทำการมัดมือกันวันไหน การมัดมือของแต่ละหมู่บ้านจะไม่พร้อมกัน สัตว์ที่นำมาใช้ประกอบพิธีมี หมู ไก่ อาหารที่ขาดเสียมิได้ต้องมีทุกครั้งที่มีการ มัดมือคือ ข้าวเบระชะสุรา (เหล้าดอย) การมัดมือนั้นทุกคนในบ้านจะต้องดื่มสุรา (เหล้าดอย) กันทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ก่อนเสร็จพิธีผู้นำครอบครัวเอาเหล้าที่เหลือ 1 จอก ไปเทใส่เตาไฟ ถ้าไฟไม่ดับแสดงว่าอยู่ดีมีสุข ถ้าไฟดับถือว่าโชคไม่ค่อยดี แล้วเลี้ยงข้าวปลาอาหารให้กับแขกที่ไปร่วมมัดมือ เสร็จพิธี

ประเพณีมัดมือเมื่อมีสมาชิกในครอบครัวไม่สบาย

เมื่อบ้านไหนมีสมาชิกในบ้านไม่สบาย จะต้องทำพิธีมัดมือเพื่อให้หายจากการเจ็บไข้หรือบรรเทาการเจ็บป่วย โดยใช้ ไก่ ทำพิธี

ประเพณีกินผี

จะกระทำเมื่อคนในหมู่บ้านหรือในบ้านไม่สบาย โดยใช้ไก่ประกอบพิธี การกินผีนี้ ห้ามคนในหมู่บ้านอื่นขึ้นบนบ้านในขณะที่กำลังรับประทานอาหาร ถ้าคนอื่นต้องทำการกินผีใหม่ ห้ามสมาชิกในบ้านตัดผม ตัดเล็บ ห้ามอาบน้ำและห้ามนอนนอกหมู่บ้าน

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในหมู่บ้านมีการทอผ้า มีทั้งใช้วัตถุดิบจากการเกษตรเช่น การฝ้าย ด้าย แล้วนำมาทำเป็นผ้าชิ้น เสื้อ นอกจากนี้ยังทอผ้าพื้นเมือง ผ้าขาวม้า ผ้าใส่ถุง ถุงย่าม

สถานที่ท่องเที่ยว

ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร มีถ้ำตามธรรมชาติแห่งหนึ่ง เป็นถ้ำขนาดใหญ่ไม่ใหญ่เท่าไดโนเสาร์ มีอากาศเย็นสบายท่ามกลางแมกไม้ในนาชนิด ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยสวยงามมาก

แหล่งอ้างอิง

เอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านห้วยกองมูล โรงเรียนบ้านห้วยกองมูล
อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านแม่ทะลุ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 852889

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมชาวบ้านแม่ทะลุ ได้พยายามรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านกันหลายครั้ง แต่แต่ละครั้งรวมกันเพียง 2-3 ปี แต่ก็ต้องล้มสลาย เนื่องจากมีโรคระบาดร้ายแรง ทำให้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก โรคระบาดนี้ชาวบ้านเรียกกันว่า "โรคแตะหะ" สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นโรคห่าหรือหิวตดโรค ดังนั้น ชาวบ้านจึงอยู่กันแบบกระจัดกระจาย ตามขุนห้วย ตามหัวทุ่งปลายนา เป็นหย่อม ๆ เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "แหล่ สะ รุ ละ" ซึ่งแปลว่า สบห้วยแม่ทะลุ มีผู้นำตามธรรมชาติสมัยนั้นชื่อ นายติแอ หรือภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า "ต่าหมือซำฮาไซ" หรือ "ทิไซ" ซึ่งมีหน้าที่ปกครองควบคุมชาวบ้าน หากมีเรื่องหรือข้อขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้นำหรือต่าหมือซำฮาไซจะช่วยแนะนำแก้ไขปัญหา ชาวบ้านต่าง ก็ให้การเคารพนับถือกันมาก เพราะถือว่าเป็นผู้อาวุโสสูงสุดในหมู่บ้าน พอถึงเทศกาลสำคัญหรือการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวบ้านจะต้องเชิญต่าหมือซำฮาไซ เป็นผู้ผู้นำในพิธีการเหล่านั้น

ประมาณปี พ.ศ.2500 มีการสำรวจประชากรในหมู่บ้านขณะนั้นประมาณ 30-40 หลังคาเรือน และขึ้นตรงต่อตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจาก แหล่สะรุละ เป็น "บ้านแม่ทะลุ" และแต่งตั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านเป็นคนแรกคือ นายสุเหล่อ พิสมัย ต่อมาได้ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากชราภาพ

ปีพ.ศ.2525 ได้มีการคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายเสมอ พิสมัย และต่อมาได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันจนถึงปัจจุบัน ส่วนผู้นำทางด้านพิธีกรรมต่าง ๆ หรือหมอผี ก็ได้มีการสืบทอดต่อกันมาจากตระกูล จนถึงคนปัจจุบันคือ นายพะดู คมนัยศักดิ์ ซึ่งเป็นบุตรของนายติแอ ผู้นำคนก่อน

สภาพทางภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านแม่ทะลุ ตั้งอยู่ที่ราบเชิงเขา ทิศตะวันตกติดกับภูเขาและลำห้วยแม่ทะลุ ทิศตะวันออกติดกับลำน้ำยวม หมู่บ้านแม่เกาะและหมู่บ้านแม่มุด ทิศใต้ติดกับเรือกสวน ไร่นาของชาวบ้านแม่คะตวน ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย ปัจจุบันหมู่บ้านแม่ทะลุประกอบด้วย 3 หย่อมบ้านคือ หย่อมบ้านแม่ทะลุใต้ (บ้านแม่มาด) หย่อมบ้านแม่ทะลุกลาง (หย่อมบ้านหลัก) หย่อมบ้านแม่ทะลุเหนือ (บ้านหนองควาย)

การคมนาคม

การติดต่อเดินทางเข้าหมู่บ้าน สามารถเดินทางได้หลายทาง ดังนี้

1. ทิศเหนือของหมู่บ้านมีเส้นทางรถยนต์ผ่านบ้านห้วยโสม อำเภอมะละเรียง สามารถใช้ติดต่อได้ดีในช่วงฤดูแล้ง
2. ทิศใต้ของหมู่บ้าน มีเส้นทางรถยนต์ผ่านหอย่อมบ้านแม่ทะลุได้ เข้าสู่หมู่บ้าน สามารถใช้การได้ดีในช่วงฤดูแล้ง
3. ทิศตะวันออก มีเส้นทางรถยนต์และสะพานข้ามแม่น้ำยวม ซึ่งสะพานใช้ได้ดีในฤดูแล้งเท่านั้น ส่วนฤดูฝนสะพานจะถูกตัดขาด ต้องอาศัยเรือข้ามฟากมายังหมู่บ้าน

ประชากร

บ้านแม่ทะลุ มีหลังคาเรือนจำนวน 115 หลังคาเรือน ครัวเรือนมีจำนวน 119 ครัวเรือน ประชากรมีจำนวน 502 คน ชาย 280 คน หญิง 222 คน รวมทั้งสิ้น 782 คน ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สกอ) (ข้อมูล เมษายน 2539)

อาชีพ

ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ทำนา เนื่องจากพื้นที่ทำนามีไม่มาก ชาวบ้านจึงแย่งพื้นที่กันทำนา ไม่ได้หวังพืชขายผลผลิต การทำนาทำเพื่อหวังไว้เลี้ยงชีพเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตจากการทำนาจึงไม่เพียงพอเลี้ยงชีพ

อาชีพทำสวน เป็นอาชีพรองจากอาชีพทำนา พืชที่นิยมปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก เช่น ถั่วลิสง ถั่วเหลือง หอม กระเทียม ซึ่งทำรายได้ให้แก่ครอบครัวไม่มากนัก ลักษณะการทำสวน ส่วนหนึ่งทำบริเวณเชิงเขา อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน อีกส่วนหนึ่งทำสวนในพื้นที่นาหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว

อาชีพทำไร่และรับจ้าง ชาวบ้านที่ไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นที่นา สวน กลุ่มนี้ส่วนใหญ่ยากจน ต้องรับจ้างผู้อื่นทำงานและบุกเบิกพื้นที่ทำไร่เลื่อนลอยในเขตพื้นที่ป่าอื่น ๆ

ศาสนาและความเชื่อ

ชาวบ้านแม่ทะลุ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันมีเพียงอาศรม 1 แห่ง มีพระจำพรรษา 2 รูป

ความเชื่อของชาวบ้านแม่ทะลุ ยังเชื่อและนับถือผีและประกอบพิธีกรรมคล้ายกับชาวกะเหรี่ยงทั่วไป เช่น การแต่งงาน พิธีศพ เลี้ยงผี ฯลฯ เป็นต้น

วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านแม่ทะลุต่างมีความเชื่อและมีขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ คล้ายกับกะเหรี่ยงสกอโดยทั่วไป มีประเพณีบางอย่างที่น่าสนใจ ดังนี้

ประเพณีเข้าพรรษา ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า "ลาญ" จะทำกันประมาณปลายเดือน มิถุนายน คือก่อนช่วงฤดูทำสวน ทำนา ชาวบ้านจะทำพิธีอวยพรสุขขัญ ผูกข้อมือ เพื่อให้มีความสุข สุข ความเจริญ ประกอบอาชีพให้ได้ผลผลิตที่เจริญเติบโต หรือจะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ก่อนการประกอบอาชีพนั่นเอง

ประเพณีงานศพ การประกอบพิธีในสมัยสืบกว่าปีที่ผ่านมา ถ้ามีศพในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะใช้เสื่อผืนใหญ่ห่อศพ แล้วจะมีหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงทั้งในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง จับคู่กันเป็นคู่ ๆ ล้อมวงเดินร้องเพลงขอไปรอบ ๆ ศพ ทั้งกลางวันและกลางคืน บางศพจะเก็บไว้ 3 วัน หรือ 5 วัน ตามฐานะของผู้ตาย

แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลง ศพส่วนใหญ่จะใช้โลงศพแทนเสื่อ และยังมีหนุ่มสาวขอรอบ ๆ ศพอยู่บ้าง แต่จะมีจำนวนน้อยลงกว่าเดิมมาก

พิธีส่งเคราะห์บ้าน คือปีหนึ่งชาวบ้านจะทำพิธีส่งเคราะห์ 1 ครั้ง ก่อนวันขึ้นปีใหม่ 1 วัน เพื่อให้สิ่งเลวร้ายอัปมงคลต่าง ๆ ที่มีในหมู่บ้านให้ออกไปจากหมู่บ้านของตน

การผัดผีบ้าน คือการที่คู่บ่าวสาวรักชอบกัน แต่ยังไม่ได้ทำพิธีแต่งงานกัน หากเกิดแอบได้เสียกันหรือหลับนอนร่วมกัน ถ้ามีคนอื่นรู้เห็นว่าคู่บ่าวสาวนี้แอบนอนและได้เสียกันจริง จะถือว่าผัดผีบ้าน จะถูกปรับด้วยสิ่งของ คือ หมู 5 ตัว ไก่ 1 คู่ เหล้า 5 ขวด หรือ ควาย ที่มีเขายาว 1 คืบ จำนวน 1 ตัว เป็นต้น ซึ่งจะประกอบพิธีกรรมเป็นการ "ขอขมา" ต่อผีบ้าน ผีเรือน

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชีวิตส่วนใหญ่ของชาวบ้านแม่ทะลุ มีวิถีชีวิตเหมือนชาวกะเหรี่ยงสกอทั่วไป อาชีพ และการดำรงชีวิต มักจะได้รับการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ เช่น การเคารพผู้อาวุโส งานจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ งานทอผ้า เช่น ทอเสื่อ ผ้ามุง ผ้าม่าน ผ้ามัด ฯลฯ

สถานที่ท่องเที่ยว

น้ำตกขุนห้วยแม่ทะลุ เป็นน้ำตกที่มีบรรยากาศและทัศนียภาพที่สวยงาม บริเวณรอบน้ำตกเป็นป่าดิบ อากาศเย็นสบายใกล้ ๆ บริเวณน้ำตกมีสวนดอกไม้ ผลไม้ชนิดต่าง ๆ

แหล่งอ้างอิง

สัมภาษณ์	นายสุเหลอ พิสมัย	ชาวบ้านแม่ทะลุ อายุ 78 ปี
	นางคอซอ	ชาวบ้านแม่ทะลุ อายุ 86 ปี

บ้านทีฮือลือ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านทีฮือลือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อตั้งมาประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว เริ่มแรกก่อตั้งมีหลังคาเรือนอยู่เพียง 9 หลังคาเรือน ความหมายของคำว่า "ทีฮือลือ" หมายถึงแอ่งน้ำหรือแม่น้ำ เวลานั้นไหลมันจะส่งเสียงดังว่า ฮือลือ ฮือลือ ชาวบ้านเลยเรียกกันมาจนทุกวันนี้

สภาพภูมิศาสตร์

มีภูเขาล้อมรอบสภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นป่าเขา มีลำห้วยเล็กๆ ผ่านหมู่บ้าน ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ตามลำห้วยและเชิงเขา

การคมนาคม

รถยนต์วิ่งได้บางฤดูกาล แต่ฤดูฝนต้องใช้การเดินทาง

ประชากร

ประชากรประมาณ 200 คน เป็นชาวกะเหรี่ยง (ปาว) พูดภาษากะเหรี่ยง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรมีอาชีพการเกษตร เช่น การทำนา ทำไร่

ศาสนา

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ มีสำนักสงฆ์ 1 แห่ง

วัฒนธรรมและประเพณี

วัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญของประชากรในหมู่บ้านมี

1. ประเพณีแต่งงาน (กินแขก) จะนิยมให้พี่แต่งงานก่อน ถ้าน้องแต่งงานก่อนพี่น้องจะต้องมัดมือให้พี่โดยใช้ หมู 1 ตัว
2. ประเพณีมัดมือปีใหม่
3. ประเพณีมัดมือไม่สบาย จะทำต่อเมื่อมีคนป่วยอยู่ในบ้าน
4. ประเพณีมัดมือกระบือ (ควาย) เป็นการตอบแทนบุญคุณของควายที่ทำคุณประโยชน์ให้

5. ประเพณีมัดมือช้าง เป็นการตอบแทนบุญคุณของช้างที่ทำความประโยชน์ให้
6. ประเพณีกินผี จะกระทำเมื่อคนในบ้านไม่สบายโดยการใช้ไก่ การกินผีนั้นจะมีข้อห้ามคนในหมู่บ้านอื่นไม่ให้เข้ามาบนเรือนในระหว่างที่ทำพิธี และห้ามตัดผม ห้ามกินไข่อาหารหรือขนมที่ใส่ไข่มุกชนิด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีการทอผ้าชิ้น ทอผ้าพื้นเมือง ผ้าขาวม้า ผ้าใส่รองและถุงย่าม ซึ่งมีลวดลายต่าง ๆ สวยงาม นำใช้

สถานที่ท่องเที่ยว

ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1.5 กิโลเมตร มีถ้ำตามธรรมชาติแห่งหนึ่ง เป็นถ้ำขนาดใหญ่ มีอากาศเย็นสบายมีหินงอกหินย้อยภายในถ้ำสวยงามมาก

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติหมู่บ้านที่ฮือลือ โรงเรียนบ้านที่ฮือลือ
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านแม่ลามาลอง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 758703

ประวัติความเป็นมา

ประชาชนในหมู่บ้านเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้มากกว่า 50 ปี ชื่อภาษาท้องถิ่นคือ เรงพะดู ซึ่งแปลว่าบ้านหลวง

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนสันเขา ล้อมรอบด้วยป่าไม้เบญจพรรณ การคมนาคมมีทางรถยนต์เข้าถึงอาณาเขตหมู่บ้าน

ทิศเหนือ	ติดต่อกับหมู่บ้านแม่ลามาน้อย
ทิศใต้	ติดต่อกับหมู่บ้านเลโค๊ะ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับหมู่บ้านที่ฮือลือ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับศูนย์อพยพชาวกะเหรี่ยง

ประชากร

ประชากรเป็นชาวเป็นชาวกะเหรี่ยง มีจำนวนประชากร 307 คน
จำนวนหลังคาเรือน 50 หลังคาเรือน

อาชีพ

ประชากรในหมู่บ้านแม่ลามาลองมีอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ การเลี้ยงสัตว์

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ศาสนาที่ประชากรในหมู่บ้านนับถือคือ ศาสนาพุทธ

1. ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ (ประเพณีมัดมือ)
2. ประเพณีแต่งงาน
3. ประเพณีงานศพ
4. ประเพณีเลี้ยงผี

ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ

ประกอบด้วยบายศรี หมาก พลู กล้วย เหง้า แกงข้างเบอะ ลักษณะของแกงข้างเบอะ จะประกอบไปด้วย ข้าง เนื้อหมู พริก เกลือ กะปิ ผักตามฤดูกาลของท้องถิ่นนำมาต้มรวมกัน ประเพณีมัดมือจัดทำพิธีก่อนฟันไร่และเก็บเกี่ยวพืชผล

ประเพณีแต่งงาน (กินแขก)

จัดงานทั้งหมด 3 วัน 3 คืน

วันที่ 1 เจ้าบ่าวไปบ้านเจ้าสาวไปไหว้พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว เพื่อทำพิธีสูขอหรือเรียกว่าทำพิธีเสียผี

วันที่ 2 เจ้าสาวจะมาบ้านเจ้าบ่าวแห่เจ้าสาวร่วมรับประทานอาหารที่บ้านเจ้าบ่าว ร้องเพลงกัน

ตลอดวันตลอดคืน

วันที่ 3 วันส่งแขกเมื่อเลี้ยงอาหารแขกเสร็จแล้ว ก็แยกย้ายกันกลับหมู่บ้านของตนเอง

ประเพณีงานศพ

1. นำศพไปไว้ที่ศาลากลางหมู่บ้าน

2. หมู่สาวภายในหมู่บ้านจะมาขอโดยวิธีเดินรอบศพ 3 วัน 3 คืน

3. ทำพิธีเผาที่ป่าช้าของหมู่บ้าน

คนที่ตายภายนอกหมู่บ้านตายที่ไหนจะทำพิธีเผาที่นั่น โดยจะนำเอาแต่เสื้อผ้าของคนตายมาทำพิธีที่ศาลากลางหมู่บ้านเท่านั้น

ประเพณีเลี้ยงผี

อาหารที่ใช้เลี้ยงผี จะประกอบไปด้วย ไก่ เหล้า และกับข้าว จะนำอาหารไปประกอบที่ป่าและเลี้ยงสังเวยในป่า

โบราณสถานโบราณวัตถุ

โบราณวัตถุที่น่าสนใจคือ กลองมโหระทึกเก็บไว้ที่ศาลากลางบ้านทำด้วยทองเหลืองจะตีตอนมีงานพิธีที่สำคัญของหมู่บ้านเท่านั้น

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. การจักสานเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น สานตะกร้า กระดัง

2. ทอเครื่องนุ่งห่ม เช่น ผ้าห่ม เสื้อ ผ้าถุง ถุงย่าม

แหล่งอ้างอิง

เอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านแม่ลามหหลวง โรงเรียนบ้านแม่ลามหหลวง

อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านกองก้อย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลกองก้อย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 160000

ประวัติความเป็นมา

เดิมทีหมู่บ้านเป็นป่าดงดิบ เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะช้างเพราะเป็นหุบเขาที่ราบ ชาวบ้านจะมาจับช้างป่าแถบนี้ไปใช้งานเป็นประจำ จนชาวทราบถึงขุนหลวงมะลังกะ ซึ่งเป็นหัวหน้าของชนชาวลัวะ ขุนหลวงมะลังกะพร้อมกับบริวารได้พากันมาจับช้าง ณ ที่แห่งนี้ เมื่อพบแล้วช่วยกันจับโดยพูดกับบริวารว่า "ก้อง ก้อย ก้อย" และจับช้างเผือกมาได้ ดังนั้นบ้านกองก้อยแต่เดิมจึงมีชื่อว่า "บ้านก้อง ก้อย" จากคำพูดของขุนหลวงมะลังกะที่บอกว่า "ก้อง ก้อย ก้อย" ต่อมาคำว่า ก้องก้อย จึงเพี้ยนมาเป็น กองก้อย ในปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านกองก้อย ตั้งอยู่ในหุบเขาที่ราบสูง มีภูเขาล้อมรอบฤดูหนาวอากาศหนาวเย็น มีอาณาเขตดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับน้ำแม่ลิด เขตของบ้านทุ่ง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านแม่แพ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอจอมก้อย จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านแม่กองแป อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านกองก้อยมีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 14,500 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งเป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 230 ตารางกิโลเมตร ที่ทำกินประมาณ 3,731 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำ 2 สาย ไหลผ่านคือ ลำน้ำแม่ลิดกับลำน้ำแม่โก พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ด้านการคมนาคม หมู่บ้านอยู่ห่างจากตัวอำเภอสบเมยประมาณ 65 กิโลเมตร เดินทางได้โดยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ การเดินทางจะผ่านตัวอำเภอแม่สะเรียง โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (แม่สะเรียง-เชียงใหม่) มีทางแยกบ้านปอสลี้ถึงบ้านกองก้อย 10 กิโลเมตร

ประชากร

ประชากรบ้านกองก้อย ประกอบด้วยหย่อมบ้าน 3 หย่อมบ้าน คือ

- บ้านกองก้อย มีจำนวน 120 หลังคาเรือน ประชากรจำนวน 427 คน
- บ้านสัน มีจำนวน 27 หลังคาเรือน ประชากรจำนวน 96 คน
- บ้านท่าผ่าย มีจำนวน 77 หลังคาเรือน ประชากรจำนวน 320 คน

ประชากรที่อาศัยอยู่ในบ้านกองก้อยแยกออกเป็น 3 เผ่าด้วยกันคือ ชนเผ่าพื้นเมือง ชนเผ่ากะเหรี่ยงปาร์และชนเผ่าลัวะหรือละว้า (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีฟ

การประกอบอาชีพ ชนชาวพื้นเมืองจะทำสวนเช่น ปลูกกระหล่ำปลี มะเขือเทศ พักทอง หอม กระเทียม ซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจ ส่วนชนชาวกะเหรี่ยงจะทำไร่เลื่อนลอย ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

การนับถือศาสนาของชาวบ้าน ชนเผ่าพื้นเมืองและชนเผ่าลัวะ (ละว้า) นับถือศาสนาพุทธ ส่วนชนเผ่ากะเหรี่ยงนับถือผี ด้านวัฒนธรรมและประเพณีชนเผ่าพื้นเมืองและชนเผ่าลัวะ จะมีวัฒนธรรมและประเพณีเหมือนกับชาวเหนือโดยทั่วไป ส่วนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จะมีหมอผีประจำหมู่บ้านสำหรับทำพิธีต่าง ๆ ซึ่งชนในหมู่กะเหรี่ยงจะให้ความนับถือมาก แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การทอผ้า การจักสาน เช่น กระบุงใส่ข้าว กระดังงูไม้ไผ่ ฯลฯ แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์ นายหลี่ ขอนคำ อายุ 80 ปี

บ้านผาเยอ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลกองก่อ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 198997

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมหมู่บ้านนี้ ตั้งอยู่บนสันเขาสูง ต่อมาได้มีชาวบ้านพบพระพุทธรูปหนึ่ง ยืนอยู่บนสันเขา จึงมาบอกกับเพื่อนบ้านว่า มีพระยืนอยู่รูปหนึ่ง เมื่อเลาะสืบกันต่อมานานเข้าทำให้พูดเพี้ยนเป็น ผาเยอ จนถึงปัจจุบัน

บ้านผาเยอเป็นหมู่บ้านใหญ่ ต่อมาได้แยกเป็นผาเยอน้อยและผาเยอหลวง สาเหตุที่แยกเพราะ หัวหน้าหมอผี (แก้วผี) ของหมู่บ้านเสียชีวิตลงความคิดเห็นที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ได้แตกแยกกัน จึงได้แยกเป็นผาเยอน้อยและผาเยอหลวง โดยเรียกชื่อตามขนาดของหมู่บ้าน และจำนวนประชากรหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันนี้คือ ผาเยอหลวง แต่รวมเรียกเป็น ผาเยอ จนถึงปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านผาเยอ ตั้งอยู่ตามแนวสันเขา เป็นทิวเขาสลับซับซ้อน พื้นที่บางแห่งจะเป็นแอ่งลึกบางแห่งจะเป็นเนินเขา ในฤดูแล้งอากาศจะอบอ้าว เนื่องจากชาวบ้านจะเผาไร่เพื่อทำไร่และปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การขาดแคลนน้ำ เนื่องจากแหล่งน้ำอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านมาก

การคมนาคม ถนนเข้าสู่หมู่บ้านเป็นทางดินแคบๆ และเป็นดินโคลน ดินเหนียว ทำให้การเดินทางลำบากมากในฤดูฝน

ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านผาเยอ มีประมาณ 70 ครัวเรือน เป็นชายประมาณ 250 คน เป็นหญิงประมาณ 350 คน ประชากรส่วนมากอยู่ในวัยทำงานและส่วนน้อยอยู่ในวัยชรา (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้ว จะแบ่งไว้เพื่อบริโภคส่วนหนึ่ง ที่เหลืออาจจะนำไปแลกกับอาหารบ้างหรือขายบ้าง จนกว่าจะถึงฤดูกาลทำการเกษตรอีกครั้ง และประชากรบางส่วนจะเข้าเมืองเพื่อรับจ้างหางานทำ

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านจะมีความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ ในงานพิธีกรรมต่างๆ จะมีการเลี้ยงผี เช่น การแต่งงาน การผูกข้อมือเรียกขวัญเมื่อเกิดเจ็บป่วย เป็นต้น

ส่วนประเพณีปีใหม่ ชาวบ้านจะจัดเตรียมอาหารเป็นพิเศษ เช่น ไก่ หมู เนื้อ สุรา และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ ข้าวสารเหนียวห่อด้วยใบกั๋ง และนำไปต้มให้สุกเรียกว่า "เมตอ" และ

ข้าวเหนียวสุกนำไปตำสมด้วยเกลือ งาดำ เรียกว่า "เมไตปี" ในวันปีใหม่จะมีการพบปะสนทนา
พูดคุยจับกลุ่มขอได้ตอบกันอย่างสนุกสนาน

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านผาเยอได้แก่ งานจักสาน ช่างตีเหล็กและการทอ
ผ้า โดยทั่วไปชาวบ้านจะทอเสื้อและผ้าถุงใส่เอง โดยจะซื้อฝ้ายและไหมพรมมาทอ เครื่องมือที่ใช้
ช่วยในการทอทำขึ้นเองจากไม้ การทอเสื้อของผู้หญิงจะเน้นความสวยงามและลวดลายมากกว่า
เสื้อผู้ชาย โดยใช้ไหมพรมประดิษฐ์เป็นลวดลายต่าง ๆ บริเวณไหล่เสื้ออย่างสวยงาม
สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

หมู่บ้านผาเยอ เป็นหมู่บ้านที่อยู่บนเขาสูง ล้อมรอบด้วยป่าเขา จึงยังไม่มีสถานที่
ที่ท่องเที่ยว นอกจากทัศนียภาพอันงดงามตามธรรมชาติ

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์

1. นายปีแอ
2. นายเมียงกั้ง
3. นายมะโนตี มณีรัตน์ไพบูรณ์
4. นายอู่ตุ้
5. นางหล้า
6. นางอวยพอ
7. นายบุญรัตน์ สุมาลีแก้ว
8. นางก้วยปวย สุมาลีแก้ว

บ้านแม่แพหลวง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลกองก่อย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 122946

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมมีคนกลุ่มหนึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ นำโดยนายแอจ และนาย แยพอ ซึ่งเป็นพี่น้องฝาแฝดกัน อยู่มาวันหนึ่งแอจและแยพอไปพบช้างเผือกตัวเมียตัวหนึ่ง จึงได้ จับช้างไว้ ต่อมาช้างที่จับได้หนีไป แอจและแยพอก็ได้ออกตามจับมาอีกครั้งหนึ่ง แต่ช้างไม่ยอม ให้ขี่ง่าย ๆ ต้องไปบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อบนบานแล้วช้างจึงยอมให้ขี่ได้ เมื่อมาถึงหมู่บ้าน ช้างเผือกก็ส่งเสียงร้อง "แพ" ทั้งสองจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านแม่แพ" เวลาผ่านไปบ้านแม่แพมี ประชากรเพิ่มมากขึ้น ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินไม่เพียงพอ ชาวบ้านส่วนหนึ่งจึงอพยพไปตั้งบ้านเรือน ในที่แห่งหนึ่ง หมู่บ้านที่มีประชากรน้อย ก็เรียกชื่อหมู่บ้านนั้นว่า "บ้านแม่แพน้อย" ส่วนบ้านที่มี ขนาดใหญ่เรียกชื่อว่า "แม่แพหลวง"

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านแม่แพหลวง ตั้งอยู่บนสันเขามีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ในฤดูหนาว อากาศหนาวจัดและในฤดูฝนฝนตกชุก

ประชากร

ประชากรเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีจำนวนทั้งสิ้น 800 คน เป็นชายจำนวน 435 คน หญิงจำนวน 365 คน จำนวนหลังคาเรือน 166 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรมีอาชีพหลักคือ การทำไร่เลื่อนลอย

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านจะมีความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ เมื่อเกิดการเจ็บป่วยชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า ตนได้ล่วงเกินผีโดยไม่รู้ตัว จึงเลี้ยงผีเพื่อเป็นการขอขมาลาโทษ การเลี้ยงผีจะต้องมีเครื่องเซ่นไหว้ ตามประเภทของผีนั้น ๆ ผีบางชนิดต้องใช้ หมู เป็ด ไก่ ไข่ และเหล้าเป็นเครื่องเซ่นไหว้

เมื่อเกิดการเจ็บป่วย ญาติของผู้ป่วยจะไปหาหมอเสี่ยงทาย เพื่อให้รู้ว่าผู้ป่วยได้ ล่วงเกินผีประเภทใด ณ ที่ใด การเสี่ยงทายของหมอมีหลายวิธีเช่น ใช้กระดูกไก่ ใช้ข้าวสาร การ จับสิพजरของผู้ป่วยและอื่น ๆ ตามความชำนาญของหมอเสี่ยงทายนั้น ๆ (ประเภทของผี เช่น ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ ผีทาง ผีน้ำ เจ้าที่ ผีใหญ่ ผีระฆัง ผีประจำหมู่บ้าน เป็นต้น)

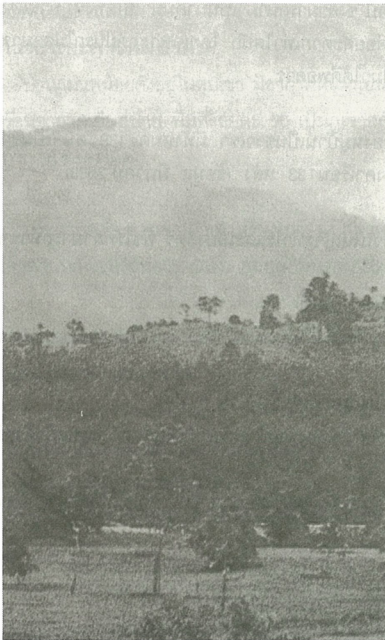
แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน ได้แก่ การทอผ้า การตีเหล็ก การจักสาน

แหล่งอ้างอิง

จากการสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้ คือ

1. นายใจเครือ
2. นายทิพะโหล่ง ชีวพงษ์เกษม
3. นายหล้า ผู้ไผ่ธรรม
4. นายยุทธนา ชีวอำไพโรจน์

บ้านห้วยไโก่ป่า

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลกองก่อ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด

ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยไโก่ป่าแต่เดิมนั้น เนื่องจากแหล่งที่ตั้งของหมู่บ้านมีไก่อ่มาก จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านห้วยไก่อ่ป่า" ต่อมาได้เกิดโรคระบาดมีคนตายจำนวนมาก ชาวบ้านจึงพากันอพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านเดิมห่างจากหมู่บ้านเดิมประมาณ 3 กิโลเมตร ตั้งแต่ พ.ศ.2509 เป็นต้นมา

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านห้วยไโก่ป่าตั้งอยู่กลางหุบเขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนมาก มีแหล่งน้ำไหลจากภูเขาตลอดปี ซึ่งสามารถนำมาเป็นน้ำดื่ม น้ำใช้ได้ทั้งหมู่บ้านและใช้ในการเกษตรได้อีกด้วย การคมนาคมไม่ค่อยสะดวกเท่าใดนัก โดยเฉพาะฤดูฝนรถไม่สามารถวิ่งได้เลย ส่วนในฤดูอื่น ๆ รถสามารถวิ่งไปมาได้ดีพอสมควร

ประชากร

ประชากรของหมู่บ้านเป็นชาวเขา มีทั้งหมด 139 คน เป็นชาย 64 คน หญิง 75 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 33 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่จะทำไร่และเลี้ยงสัตว์ พืชไร่ที่สามารถทำรายได้ให้บ้างได้แก่ พริก เผือก มัน

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรหมู่บ้านห้วยไโก่ป่าจะนับถือผี ด้านวัฒนธรรมและประเพณีก็เหมือนกับชาวเขาโดยทั่วไป

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านห้วยไโก่ป่าได้แก่ การทอดผ้าด้วยมือ

สถานที่ท่องเที่ยว

ภายในหมู่บ้านจะมีน้ำตกที่สวยงาม ซึ่งเป็นสถานที่ที่พวกชาวบ้านจะพากันไปท่องเที่ยวหาความเพลิดเพลินได้

แหล่งอ้างอิง

- จากการสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้ คือ

1. นายจีดี
2. นายมะดี
3. นายจีตวย
4. นายนายจ่ออ่วย
5. นายปัก

- จากเอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านห้วยไโก่ป่า โรงเรียนบ้านห้วยไโก่ป่า

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านแม่แพน้อย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลกองก้อย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 102948

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมบ้านแม่แพน้อยอาศัยรวมกันในบ้านแม่แพหลวง เนื่องจากปัญหาที่ทำกินมีไม่เพียงพอ นายมุค่างจึงพาชาวบ้านส่วนหนึ่งอพยพมาตั้งหมู่บ้านใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่าชื่อ "หมู่บ้านแม่แพน้อย" หรือ "เมอ แพ พูล" (ภาษากะเหรี่ยง)

ปัจจุบันบ้านแม่แพน้อยมี 2 หย่อมบ้าน คือบ้านเหนือและบ้านใต้ (ข้อมูลนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์นางเชษฐ อายุ 75 ปี และนางแก้ว อายุ 77 ปี เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยอยู่ในแม่แพน้อยตั้งแต่เกิด)

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านแม่แพน้อยตั้งอยู่ในหุบเขา มีอากาศหนาวเย็นมากในฤดูหนาว ในฤดูฝนฝนตกชุก ส่วนฤดูร้อนอากาศเย็นสบาย พื้นที่ร้อยละ 90 เป็นภูเขาสลับซับซ้อนและร้อยละ 10 เป็นที่ราบสามารถทำการเกษตรได้ดี

ประชากร

ประชากรเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปว์ มีนิสัยและความเป็นอยู่เรียบง่าย ชอบความอิสระ มีจำนวนหลังคาเรือน 69 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรร้อยละ 90 ทำไร่เลื่อนลอย และร้อยละ 10 ทำนา

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านแม่แพน้อยนับถือผี มีการเลี้ยงผีหลังการแต่งงาน วันปีใหม่ ในช่วงเก็บเกี่ยวพืชผล หรือเมื่อเกิดเหตุร้ายต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ การจักสาน การทอผ้า

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านแม่แพน้อย โรงเรียนบ้านแม่แพน้อย
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านห้วยวอก

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลกองก้อย อำเภอสมเด็จ จังหวัดมุกดาหาร พิกัด MV 035895

ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยวอก ก่อนหน้านั้นเป็นเพียงหล่มบ้านเดียว ซึ่งที่ตั้งเดิมชาวบ้านเรียกว่า "บ้านเก่า" หรือที่ตั้งของบ้านห้วยวอกเก่าในปัจจุบัน ซึ่งตามคำเล่าขานของชาวบ้านบอกว่า บ้านห้วยวอกเดิมตั้งอยู่ในพื้นที่ตรงปัจจุบันนี้นานนับหลายชั่วอายุคนแล้ว

"ทิพะไล" เป็นภาษาถิ่นที่ชาวบ้านใช้เรียกชื่อของบ้านห้วยวอก ซึ่งคำว่า "ทิพะไล" นั้นมาจากคำสองคำคือ คำว่า "ทิ" แปลว่าห้วยและคำว่า "พะไล" ซึ่งแปลว่าชะนีหรือวอก (เป็นคำพื้นเมืองของทางภาคเหนือแปลว่าชะนี) เมื่อนำคำทั้งสองนี้มารวมกันจะได้คำว่า "ทิพะไล" ซึ่งแปลว่า "ห้วยชะนีหรือห้วยวอก" ตามภาษาถิ่นของชนภาคเหนือ

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

สภาพหมู่บ้านตั้งอยู่ในหุบเขาล้อมรอบไปด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 700 เมตร แบ่งออกเป็น 2 หล่มบ้านคือ บ้านห้วยวอกเหนือ และบ้านห้วยวอกใต้ ซึ่งตั้งอยู่ห่างกันประมาณ 300 เมตร มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดกับบ้านดงกู่ อำเภอแม่สะเรียงโดยมีลำห้วยแม่ลิดเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดกับบ้านห้วยบก อำเภอสมเด็จและบ้านห้วยคัน อำเภอมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก ติดกับบ้านห้วยช้างหลวง หมู่ที่ 4 ตำบลกองก้อย อำเภอสมเด็จ

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านแม่ออกใต้ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่คะตวน อำเภอสมเด็จ

การคมนาคม

การคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบากยิ่ง เพราะบ้านห้วยวอกเป็นหล่มบ้านเส้นทางสำคัญที่ใช้ในการเดินทางติดต่อของชาวบ้านคือ

1. ถนนลูกรังขนาดกว้าง 4 เมตร ทางเส้นนี้รถยนต์สามารถเข้าถึงหมู่บ้านห้วยวอกเฉพาะหน้าแล้ง
2. ทางเดินเท้าเป็นเส้นทางหลักที่ชาวบ้านใช้สัญจรในหมู่บ้าน และระหว่างหมู่บ้านใกล้เคียง

ประชากร

ประชากรเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (ปกาเกอะญอ) มีประชากรประมาณ 400 คน ภาษาที่ใช้พูดคือภาษากะเหรี่ยง

อาชีพ

อาชีพหลักคือ การทำไร่ อาชีพรองคือรับจ้าง

ศาสนา

ชาวบ้านนับถือผี เพราะมีความเชื่อในเรื่องนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ

วัฒนธรรมและประเพณี

ประเพณีที่สำคัญ เช่น

1. ประเพณีปีใหม่
2. ประเพณีเลี้ยงผีไร่
3. ประเพณีเรียกขวัญข้าว
4. ประเพณีการเลี้ยงพ่อแม่
5. วัฒนธรรมการแต่งกาย
6. วัฒนธรรมทางการใช้ภาษา
7. วัฒนธรรมด้านการกิน

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. การทอเสื่อผ้าและถักย้อมเป็นลวดลายต่าง ๆ อย่างประณีตสวยงาม
2. การจักสานไม้ไผ่เป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านห้วยวอก โรงเรียนบ้านห้วยวอก

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านทะเลโงงเหนือ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลกองก้อย อำเภอสมเด็จ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

บ้านทะเลโงงมี 2 หย่อมบ้านคือ บ้านทะเลโงงเหนือและบ้านทะเลโงงใต้ ห่างกันประมาณ 3 กิโลเมตร จากการสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านที่เรียกว่า บ้านทะเลโงงนี้คือเรียกจากชื่อลำห้วยโงงโงง ซึ่งอยู่ตอนเหนือของหมู่บ้าน เกิดจากลำน้ำเล็ก ๆ น้อย ๆ บนภูเขาไหลมารวมกัน จนเป็นลำห้วยใหญ่ซึ่งไหลลงไปทางทิศใต้ ยาวประมาณ 15 กิโลเมตร

บ้านทะเลโงงเป็นชื่อภาษาไทยที่เปลี่ยนมาจากภาษากะเหรี่ยงจากคำว่า "โงงโงง" มาเป็น "ทะเลโงง" มี 2 หย่อมบ้านคือบ้านทะเลโงงเหนือ มีชื่อภาษากะเหรี่ยงว่า "มีโงงโงงทะเลเกอย" และเป็นทะเลโงงได้มีชื่อภาษากะเหรี่ยงว่า "มีโงงโงงลาเกอย" หมู่บ้านทะเลโงงเหนือนี้อยู่กันมานานแล้ว เมื่อก่อนมีประมาณ 7 หลังคาเรือน และย้ายบ้านจำนวน 4 ครั้ง เนื่องจากหัวหน้าหมู่บ้านได้เสียชีวิต หัวหน้าหมู่บ้านจะรับช่วงต่อ ๆ กันมาจากพ่อมาสู่ลูก (จากการสัมภาษณ์ นายมุบวย อายุ 68 ปี)

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

สภาพบ้านเรือน ตั้งอยู่บนสันเขามีความลาดชันประมาณ 65 องศา มีลำห้วยเล็ก ๆ หลายสายเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตคนในหมู่บ้าน อากาศหนาวเย็นตลอดปี มีฝนตกชุกประมาณ 7 เดือน สภาพพื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อนเรียงรายและสูงชันมาก

การคมนาคม

บ้านทะเลโงงเหนือ อยู่ห่างจากตัวอำเภอสมเด็จประมาณ 86 กิโลเมตร การเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนในฤดูฝนต้องเดินเท้า รถยนต์จะวิ่งได้บางฤดูเท่านั้น การเดินทางในช่วงฤดูฝนจะเกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ เพราะทางลื่นมาก ภูเขาสูงชันและน้ำป่าไหลหลาก

ประชากร

ประชากรทั้งหมู่บ้านเป็นชาวกะเหรี่ยง (โปว์) มีประชากรทั้งหมด 400 คน ภาษาที่ใช้พูดคือภาษากะเหรี่ยง (โปว์)

อาชีพ

อาชีพหลักคือ การทำไร่เลื่อนลอย ชาวบ้านมีฐานะยากจน

วัฒนธรรมและประเพณี

ความเชื่อถือและค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าของตน ซึ่งได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คือ

1. วัฒนธรรมที่อยู่อาศัย บ้านแต่ละหลังจะเป็นบ้านแบบเอนกประสงค์ คือลักษณะ

เป็นบ้านใต้ถุนสูง ชั้นบนจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนในและส่วนนอก ส่วนในนั้นจะถูก
กั้นด้วยฝาไม้ไผ่ที่สับเป็นแผ่น (เรียกว่าฟาก) อย่างมิดชิดใช้สำหรับนอนและทำครัว ส่วนด้านนอก
จะปล่อยทิ้งไว้เป็นที่โล่ง ใช้สำหรับรับแขกและห้องนอนสำหรับบุตรที่เป็นชาย สำหรับใต้ถุนบ้าน
ส่วนหนึ่งจะกั้นเป็นคอกหมูและที่สำหรับไว้สุ่มไก่ และทำงานอดิเรกเช่น ทอผ้า

2. วัฒนธรรมด้านภาษา ชาวกะเหรี่ยงมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง
3. การผูกข้อมือเรียกขวัญ จะทำเมื่อเกิดเจ็บป่วยมีอาการอ่อนเพลียหมดเรี่ยวแรง
4. ประเพณีปีใหม่ จะจัดขึ้นหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จ
5. ประเพณีงานศพ
6. ประเพณีแต่งงาน
7. ประเพณีการต้อนรับแขก
8. ประเพณีและวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย การแต่งกายบอกให้รู้ถึงสถานภาพ
เพศและวัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวบ้านมีความรู้ความสามารถทางด้านการจักสาน สิ่งของเครื่องใช้ในครอบครัว
อุปกรณ์การทำงาน และการทอผ้าของหญิงสาวชาวกะเหรี่ยง

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

น้ำตกทะเลหงือ เกิดจากลำห้วยทะเลหงือ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของหมู่บ้านมีความ
สูงชันประมาณ 10 เมตร มีโขดหินสลับซับซ้อนสวยงามมาก เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ
อยู่ห่างจากบ้านทะเลหงือประมาณ 2.50 กิโลเมตร เดินเท้าไปตามลำน้ำทะเลหงือทางทิศ
เหนือประมาณ 30 นาที

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านทะเลหงือ โรงเรียนบ้านทะเลหงือเหนือ
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านแม่ตอละ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 703694

ประวัติความเป็นมา

บ้านแม่ตอละ เป็นหมู่บ้านของชนชาวกะเหรี่ยงเผ่าปาวี มีชื่อหมู่บ้านเป็นภาษาท้องถิ่นว่า "มีโตละ" ชื่อของหมู่บ้านนี้จะเรียกชื่อตามลำห้วยแม่ตอละ ซึ่งเป็นลำห้วยที่ชาวบ้านใช้น้ำอุปโภค ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ในอดีตชาวบ้านแม่ตอละจะมีถิ่นฐานอยู่ประจำ โดยจะมีการตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ประมาณ 15 - 20 ปี ก็จะย้ายไปตั้งหมู่บ้านในที่แห่งใหม่ แต่สถานที่ตั้งหมู่บ้านจะอยู่ใกล้ลำห้วยแม่ตอละ สาเหตุที่ชาวบ้านย้ายถิ่นฐาน จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในหมู่บ้านมี 2 ประการคือ

1. หากหมอผีในหมู่บ้านเสียชีวิตลง ชาวบ้านจะต้องหาสถานที่ใหม่เพื่อที่จะต้องย้ายไปในที่แห่งใหม่ ทุกครอบครัวจะมีการเลือกหมอผีคนใหม่ต่อไป
2. พื้นที่ทำกินไม่อุดมสมบูรณ์สภาพทางภูมิศาสตร์สภาพพื้นที่เป็นหุบเขา มีลำห้วยแม่ตอละผ่านหมู่บ้าน มีภูเขาสลับซับซ้อน สูงบ้าง ต่ำบ้าง สภาพอากาศมี 3 ฤดูคือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

การคมนาคม เนื่องจากพื้นที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน การคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะในฤดูฝน การเดินทางโดยรถทุกประเภทจะใช้ไม่ได้เลย จะเดินเท้าเพียงอย่างเดียว ส่วนในช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาวการเดินทางจะสะดวก การเดินทางแยกออกเป็น 2 สายคือ

1. เป็นถนนลาลองจากตัวหมู่บ้านถึงอำเภอสบเมย ระยะทางประมาณ 55 กิโลเมตร
2. เป็นถนนลาลองจากหมู่บ้านถึงบ้านแม่สามแลบ ระยะทางประมาณ 38 กิโลเมตร จากนั้นเป็นถนนลูกรังและถนนราดยางถึงอำเภอแม่สะเรียง ระยะทาง 50 กิโลเมตร

ประชากร

ประชากรทั้งหมดเป็นชาวกะเหรี่ยง(ปาวี) มีประชากรทั้งหมด 247 คน ภาษาที่ใช้พูดคือ ภาษากะเหรี่ยง

อาชีพ

อาชีพหลักคือการทำไร่ เช่น ข้าว พริก และการเลี้ยงสัตว์

ศาสนา

ประชากรจะนับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 95.5% และอีกประมาณ 4.5% นับถือศาสนาคริสต์ โดยบ้านที่นับถือศาสนาพุทธจะมีหิ้งพระทุกบ้าน โดยจะสร้างยื่นออกมาจากตัวบ้าน

โดยก่อนที่จะนอนจะมีการสวดมนต์เป็นภาษากะเหรี่ยงและเคาะระฆังเล็ก ๆ ซึ่งเป็นการ
รับพิธีกรรมนี้มาจากพม่า

วัฒนธรรมและประเพณี

ประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้านแม่ตอละมีดังนี้

1. ประเพณีปีใหม่ จะทำในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และเดือนพฤษภาคม
2. ประเพณีการแต่งงาน
3. ประเพณีงานศพ
4. ประเพณีการเลี้ยงผี
5. วัฒนธรรมการแต่งกาย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวบ้านมีความรู้ความสามารถสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คือ

1. การทอเครื่องนุ่งห่ม
2. การสานวัสดุเครื่องใช้ในบ้านทุกอย่าง เช่น ถ้วยไม้, ถังพื้ไม้, ช้อนไม้
ตะกร้า, กระด้ง, ครก, หมวก ฯลฯ

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

1. ธรรมชาติที่สวยงามทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การศึกษา และท่องเที่ยวมาก
ที่สุด
2. แม่น้ำเงา อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ
1 ชั่วโมง โดยการเดินเท้า บริเวณที่น้ำพักผ่อนเพราะเป็นที่ร่มรื่นทิวทัศน์ และทิวทัศน์ เหมาะ
แก่การตกปลาและอาบน้ำให้เย็นสบาย อีกทั้งร่มรื่นไปด้วยต้นไม้พันธุ์

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติบ้านแม่ตอละ โรงเรียนบ้านแม่ตอละ

สำนักงานการศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านชีวาเดอ

ตั้งอยู่ที่ 3 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 647789

ประวัติความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในหมู่บ้านทราบว่า บ้านชีวาเดอตั้งอยู่ ณ ที่ปัจจุบัน มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ไม่มีใครจำได้ ชีวาเดอ เป็นชื่อของชายคนหนึ่งชื่อว่า "ชีวา" ส่วนคำว่า "เดอ" แปลว่า หมู่บ้าน หรือ ชีวา แปลว่าต้นไม้สีเขียว แต่เดิมที่หมู่บ้านดังกล่าว มีต้นไม้สีเขียวทั้งต้น เป็นลักษณะประจำหมู่บ้าน เป็นที่สังเกติดูของผีต่าง ๆ ปัจจุบันต้นไม้ดังกล่าวได้แห้งตายไปแล้ว

แต่เดิมชาวบ้านนับถือผี ประกอบกับหมู่บ้านดังกล่าวมีพระพุทธรูปเป็นประจำ ชาวบ้านจึงนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ส่วนศาสนาคริสต์เพิ่มเข้ามาในภายหลัง ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นายพะแม พาทละ ส่วนคนปัจจุบันชื่อ นายถนอม อยู่พรหมแดน

ภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านชีวาเดอเป็นภูเขาเป็นส่วนใหญ่ มีพื้นที่ราบตามลำห้วยเล็กน้อยมีถนนที่ชาวบ้านขุดขึ้นเอง แล้วเดินตามลำห้วย ใช้ได้ในฤดูแล้งเท่านั้น

อาชีพ

อาชีพของชาวชีวาเดอเป็นแบบเกษตรกรรม เช่น ข้าวไร่ ไร่พริก โดยเฉพาะพริก มีความเผ็ดเป็นที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน ถั่วลิสง ถั่วเหลือง หางของป่า การทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงเป็นการทำไร่แบบย้ายที่ไปเรื่อยๆ แต่ต้องกลับมาทำที่เดิมอีก เพราะเปิดโอกาสให้ป่าฟื้นคืนได้พักฟื้นไม่เหมือนกับการทำไร่เลื่อนลอยทั่วไป

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

การแต่งกาย ผู้หญิงตั้งแต่เด็กจนเป็นสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานจะสวมใส่ชุดสีขาว แต่พอแต่งงานแล้วก็เปลี่ยนเป็นตัวเสื้อสีดำ สีสแดง หรือสีน้ำเงินแทน มีลวดลายสวยงามเฉพาะเผ่า ฝ่ายชายจะแต่งงานหรือไม่แต่งงาน จะแต่งกายด้วยตัวเสื้อสีแดงประดับเมล็ดของดอกไม้สวยงาม

การลงลายสัก หญิงที่โตเป็นสาวมักจะนิยมการสักรอบๆ ข้อมือ ข้อเท้า แขน บริเวณหลังมือ ชายจะนิยมสักเป็นภาษากระเหรี่ยงรอบๆ ลำตัว เพราะว่าถือเป็นสิ่งสวยงาม และเชื่อว่าสามารถป้องกันภูติ ผี และโรคภัยต่างๆ ได้

การสร้างบ้านมุงหลังคาด้วยใบตองตึง (ใบพลวง) และมุงด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกคว่ำ หนาย สลับกันเหมือนกระเบื้องเพราะง่ายต่อการรื้อถอน เพราะถ้าเป็นคนที่เปิ่นแม่บ้านเสียชีวิตลง บ้านดังกล่าว จะต้องรื้อถอนทิ้ง

การบันเทิง ชาวบ้านฉิวาเดอ ไม่ว่าหมู่บ้านใดก็ตามมีเสียงเพลงขับกล่อมแสดงความอ่อนโยนและรักธรรมชาติ เนื้อเพลงจะถ่ายทอดความเชื่อ ความรู้สึกเป็นเสียงเพลง เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงจีบสาว แต่งงานหรือเพลงงานศพ

อาหาร อาหารที่ขึ้นชื่อของชาวกะเหรี่ยงคือ "ข้าวเบ๊อะ" มีลักษณะคล้ายข้าวต้มแต่ใส่ผัก เนื้อ ปลาเล็กน้อย เป็นอาหารหลักของชาวกะเหรี่ยงลักษณะประเพณี บ้านฉิวาเดอก็เหมือนหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงทั่วไป คือนับถือผีบรรพบุรุษเป็นหลัก จะลงมือกระทำการใดก็ต้องมีการเสี่ยงทายได้ถามจากผีบรรพบุรุษเสียก่อนเสมอ ประเพณีอื่นก็มีดังนี้

การผูกข้อมือ (มัดมือ) ช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ปีละครั้ง มีการสุ่วขวัญโดยผู้นำอาวไลในหมู่บ้าน มีการเฉลิมฉลองกันตลอดวันตลอดคืน สิ่งที่น่าสนใจในการผูกข้อมือ คือการให้ความสำคัญแก่ "หมู่บ้านของครอบครัว" คือพอทำพิธีผูกข้อมือเสร็จ จะต้องให้แม่บ้านดื่มเหล้ารับประทานอาหารทุกอย่างก่อนคนอื่น เพราะถือว่าแม่คือเจ้าของบ้าน เมื่อแม่เสียชีวิตลงบ้านหลังนั้นต้องรื้อถอนทิ้งทั้งหมด และสร้างใหม่ทันที ดังนั้นบ้านกะเหรี่ยงจึงสร้างด้วยไม้ไผ่

การกินผี เป็นการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษก่อนจะกระทำการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ก่อนทำไร่ระหว่างและหลังจากการเก็บเกี่ยว ใช้ไก่หรือหมูในการเซ่นไหว้ แม้กระทั่งการเจ็บป่วยหรือกระทำการผิดผีอย่างใดอย่างหนึ่ง

การเสียผี ในกรณีการกระทำผิดประเพณีในบางเรื่อง เช่น ชู้สาว การแอบได้เสียกันก่อนแต่งงาน หรืออนาบันเดียวกันกรณีชายและหญิงยังไม่ได้แต่งงานทั้งคู่ จะต้องมีการลงโทษโดยการเซ่นผี ความ 1 ตัว และมัดมือตามประเพณี ถือว่าเป็นผิวเมียกัน

การแต่งงาน การแต่งงานเป็นแบบพื้นบ้านชาวเขาทั่ว ๆ ไปมีการทำพิธี 3 วัน วันแรกเป็นการกิน วันที่สองมีการฆ่าหมู แลกของที่ระลึกระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาว คือเจ้าสาวจะให้เสื้อผ้า กระเป๋าสลวยคอที่ทำด้วยผ้าและมีมือของเจ้าสาวเอง พอวันที่สามของการแต่งงานตอนเย็นจะเป็นการตกลงกันระหว่างญาติของทั้งสองฝ่ายว่า หลังจากนั้นก็ประมาณ 1 - 2 อาทิตย์จะมีการมัดมือสุ่วขวัญกันอย่างจริงจังอีกครั้ง

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจักสาน ชาวเขาสามารถนำไม้ไผ่มาประดิษฐ์และใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น บ้านเรือน ทัพพี หม้อข้าว จานข้าว เครื่องดักสัตว์ เช่น กับดักหนู (ตุ) ไชดักปลา (เบอ) ตะกร้าคล้องศรีษะ (ก้อ)

การทอผ้า กระเป๋ายาม เสื้อผ้า ผ้าถุง มีลวดลายสวยงาม

ปืนล่าสัตว์ เป็นปืนแก๊ปโดยใช้สปริง สำหรับล่าสัตว์ต่าง ๆ

ข้อมูลอ้างอิง

1. ข้อมูลประวัติหมู่บ้านของโรงเรียนชีวาเดอ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. สัมภาษณ์จาก นายกิตติคุณ ชลอหมือ
เด็กชายสมัคร ไม่มีชื่อสกุล
เด็กหญิงเสาวณีย์ ไม่มีชื่อสกุล
นายถนอม อยู่พรหมแดน
นายอู่ยง ไม่มีชื่อสกุล
นายพิเชษฐ์ มือพอ
นายวีระเดช กุลลาภพนา เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนชีวาเดอ
นายประจวบ ภักดีชน รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านชีวาเดอ
3. จากหนังสือ สุสานะวิน - ถนนธงชัย ของคีน ญางเคิม

บ้านแม่แคะ

ตั้งอยู่ที่ 3 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติบ้านแม่แคะ

บ้านแม่แคะ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยขึ้นอยู่กับหมู่บ้านชีวาเดอ จัดตั้งขึ้นมานานประมาณ 20 ปี โดยมีนายกลอพอและนายสอวา เป็นผู้นำชาวบ้านมาอยู่เป็นคนแรกโดยมาอยู่ตามไร่เนา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ต่อมา มีชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยกันมากขึ้น แบ่งออกเป็น 2 หย่อมบ้านคือ บ้านแม่แคะหลวง และบ้านแม่แคะน้อย มีจำนวนหลังคาเรือนรวมกันประมาณ 45 หลังคาเรือน ปัจจุบันมี นายจู เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

สภาพทางภูมิศาสตร์

บ้านแม่แคะหลวงตั้งอยู่กลางหุบเขาอยู่ริมลำห้วยแม่โป่ง ซึ่งลำห้วยนี้จะมีน้ำอุดมสมบูรณ์ไหลตลอดปี บ้านแม่แคะหลวงทรัพยากรธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์เกือบ 100% โดยเฉพาะป่าไม้สักจะดูเหมือนเด่นกว่าที่อื่นเพราะว่ายังมีไม้สักขนาด 3 - 4 คนโอบหลงเหลืออยู่มาก

บ้านแม่แคะน้อย ตั้งอยู่ริมลำห้วยห้วง ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากแม่แคะหลวงประมาณ 7 กิโลเมตร แม่แคะน้อยยังคงอุดมสมบูรณ์เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะป่าไผ่ ไม้สักและป่าไม้ชนิดอื่นๆ อีกหลายชนิด

การคมนาคม

การเดินทางสู่บ้านแม่แคะ สามารถเดินทางเข้าได้ 2 เส้นทางคือ

1. เส้นทางบ้านแม่คะตวน - บ้านชื้อมื่อ ผ่านบ้านห้วยกองมูล,บ้านชื้อมื่อน้อย และไปหยุดที่บ้านชื้อมื่อหลวง ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร เส้นทางนี้สำหรับหน้าฝน การเดินทางลำบากหนอยเพราะต้องเดินทางด้วยรถมอเตอร์ไซด์เพียงอย่างเดียว สำหรับฤดูหนาว และฤดูฝนมีรถยนต์ขึ้นลงตลอดเวลา เมื่อถึงบ้านชื้อมื่อหลวงต้องเดินทางด้วยเท้าเข้าสู่บ้านแม่แคะ ประมาณ 2 ชั่วโมง ตลอดเส้นทางท่านจะได้เพลิดเพลินกับธรรมชาติและนกป่านานาชนิดรื่นรมย์กับแมกไม้หนาวพรรณ การเดินทางนั้นใช้ลำห้วยโป่งเป็นเส้นทางเดิน สำหรับหน้าฝนชาวบ้านจะหันไปใช้เส้นทางเดินบนดอยสูงแทน ซึ่งยากลำบากแก่การปั่นปายมาก

2. เส้นทางบ้านแม่สามแลบ - บ้านชีวาเดอ เส้นทางนี้ลำบากเพราะต้องเสี่ยงต่อ กองกำลังต่างๆ ที่อยู่ตามชายแดน แต่เส้นทางนี้มีธรรมชาติสวยงามไม่แพ้เส้นทางแรก การเดินเริ่มจากบ้านชีวาเดอ เดินตามลำห้วยโป่งเช่นเดิม ใช้เวลาเดินประมาณ 2 ชั่วโมง

จำนวนหลังคาเรือน

บ้านแม่แคหลวง มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น 30 หลังคาเรือน

บ้านแม่แคน้อย มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น 14 หลังคาเรือน

จำนวนประชากร

บ้านแม่แคทั้งสองหมู่บ้านมีประชากรรวมกัน แบ่งแยกตามอายุได้ดังนี้-

อายุ	ชาย	หญิง	รวม
1 - 9 ปี	27	21	48
10 - 24 ปี	22	20	42
25 - 39 ปี	30	34	64
40 - ขึ้นไป	22	15	37
รวม	101	90	191

หมายเหตุ   สํารวจเมื่อ วันที่ 20 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2539

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

บ้านแม่แคเนื่องจากมีธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์และตามอยู่กลางหุบเขา จึงทำให้มีแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหลายสาย แต่ที่สำคัญมีดังต่อไปนี้-

1. ลำห้วยแม่โป่ง ต้นกำเนิดไม่รู้แน่ชัดแต่ไหลผ่านบ้านห้วยกองมูล บ้านขุนแม่คะตวน บ้านแม่แค บ้านชีวาเดอแล้วไหลลงสู่แม่น้ำคงที่บ้านแม่สามแลบ เป็นลำน้ำสายชีวิตของชาวบ้านแม่แค เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ลำน้ำนี้ในการบริโภคและอุปโภค ลำห้วยแม่โป่งจะมีน้ำใสไหลเอื่อยๆ ตลอดปี และจะน้ำล้นมากในหน้าฝนเพราะกระแสน้ำไหลพัดแรงมาก เคยทำให้บ้านพักครูที่สร้างขึ้นริมลำห้วยพังไปแล้วครั้งหนึ่ง

2. ลำห้วยน้อย ต้นกำเนิดจากดอยใกล้ๆ บ้าน เป็นน้ำซึมออกมาจากใต้ดินไหลตลอดปี ไหลผ่านบ้านแม่แคลงสู่ลำห้วยแม่โป่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ลำห้วยนี้ในการบริโภค

อาชีพและเศรษฐกิจ

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านแม่แคจะทำได้ เพื่อทำการเพาะปลูกข้าวและพริก จึงทำให้พริกเป็นสินค้าออกที่สำคัญของชาวบ้านที่นี่ ซึ่งทำรายได้ให้ชาวบ้านปีละหลายพันบาท การทำไร่ของชาวบ้านที่นี่จะทำได้ไปปีเว้น 5-6 ปี สำหรับการเพาะปลูกแต่ละปี ชาวบ้านที่นี่แต่ละ

ครัวเรือนจะมีที่ใช้ในการทำไร่คนละหลาย ๆ แห่ง เพราะชาวบ้านถือว่าทำที่เดิมจะทำให้พืชที่ปลูกไว้ไม่ค่อยสมบูรณ์งอกงาม

การทำไร่ ชาวบ้านจะทำการตากถางดินไม้ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี และจะทำการเผาเพื่อปรับพื้นที่ ชาวบ้านที่นี่จะช่วยกันทำเกือบทุกครัวเรือน ตั้งแต่ตากถาง เผา ปลูก ตลอดจนทำการเกี่ยวเก็บ แปลกชาวบ้านที่นี่จะปลูกข้าว พริก แตง และพืชที่เก็บเกี่ยวในระยะสั้นในพื้นที่เดียวกันนับเป็นการใช้พื้นที่ที่คุ้มค่า เพราะจะทำให้หน้าดินไม่แห้งแล้ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ

การทอดผ้า ชาวบ้านที่นี่ส่วนมากจะทอดผ้าใช้เองใช้เวลาว่างหลังการเก็บเกี่ยวทำสวนใหญ่จะเป็นพวกแม่บ้าน บางครัวเรือนก็อาศัยวัดกุฏิบที่เจนาและทำขึ้นใช้เอง เช่น ผ้าย้อมด้วยเปลือกไม้ ใบไม้ ส่วนบางครัวเรือนก็ไปหาซื้อด้ายสำเร็จรูปจากตลาดใกล้เคียง เช่น แม่สามแลบ แม่สะเรียงมาทอด ฯลฯ

การสวมใส่เสื้อผ้าถ้าเป็นหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะใส่ชุดสีขาวที่ไม่มีลวดลาย แต่จะมีแถบด้ายสีแดงเป็นแถบปะเล็กน้อย ถ้าแต่งงานแล้วจะใช้ผ้าชิ้นสีแดงหรือสีอื่น ๆ มีลวดลายสวยงาม มีผ้าโพกหัวสีต่างๆหลากสี

สำหรับผู้ชายจะใส่เสื้อสีน้ำเงินหรือสีแดงมีลวดลายปะดงาม ใส่กางเกงขาก๊วยสีน้ำเงิน สีแดง

การตีเหล็กทำเป็นมิด ชาวบ้านจะทำขึ้นใช้เองเพื่อใช้ในการทำไร่และประโยชน์อื่นๆ จะทำกันก่อนที่จะลงมือปรับพื้นที่ไร่ เพราะชาวบ้านถือว่ามิดใหม่ทำไร่ใหม่จะทำให้พืชที่ปลูกเจริญงอกงามได้ดี

การทำภาชนะจากไม้จะทำการเจาะและแต่งขึ้นมาจากไม้เช่น จานข้าว ช้อน กระบอกน้ำและอื่น ๆ (ทุกวันนี้ไม่ค่อยทำส่วนมากจะเหลือแต่ทำกระบอกใส่น้ำ)

แหล่งอ้างอิง

เอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านแม่แคะ โรงเรียนบ้านแม่แคะ

อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สัมภาษณ์ นายจะหู่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่แคะ นายสะแทนแอ กรรมการศึกษา

บ้านสบเมย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 622721

ประวัติความเป็นมา

บ้านสบเมยในอดีต เมื่อประมาณ 70 - 80 ปีที่แล้วมาเป็นพื้นที่บ้านไม่มีสภาพบ้านเรือนที่หนาแน่นอย่างในปัจจุบันจะเป็นพื้นที่ป่าเขาอุดมสมบูรณ์ ต่อมาได้มีชนเผ่ากะเหรี่ยงหรือภาษาท้องถิ่นภาคเหนือเรียกว่า "ยาง" หรือที่เรียกตัวเองว่า "ปาเกอญอ" ได้พากันอพยพมาจากที่ราบสูงของภูเขาหิมาลัยในประเทศอินเดียและทิเบต ล่องลงมาตามแม่น้ำสาละวิน มาตั้งถิ่นฐานอยู่ดำรงเผ่าพันธุ์วงศ์ตระกูลด้วยการแต่งงานกันในหมู่พวกของตนเอง จนกระทั่งมีลูกหลานสืบทอดต่อกันมา

เดิมหมู่บ้านสบเมยมีชื่อว่า "พะละอี่" โดยไม่ทราบว่ามีนามเรียกขานใครเป็นผู้ตั้ง ตามการสันนิษฐานน่าจะเป็นผู้นำในสมัยนั้น และในปี พ.ศ. 2518 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น หมู่บ้านสบเมย โดยพ้องกับชื่ออำเภอสบเมย

ทั้งนี้เพราะบ้านสบเมยเป็นบริเวณที่แม่น้ำ 2 สาย ไหลมาบรรจบกันระหว่างแม่น้ำเมยที่ไหลย้อนมาจากอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มาบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน เป็นเขตแบ่งปันพรมแดนระหว่างไทยและพม่า

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านสบเมยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ

ติดต่อกับบ้านพะละอี่

ทิศใต้และทิศตะวันออก ติดต่อกับเขาและแนวป่า

ทิศตะวันตก

ติดต่อกับแม่น้ำเมยและแม่น้ำสาละวิน

การคมนาคมจากบ้านแม่สามแลบถึงอำเภอแม่สะเรียงระยะทาง 49 กิโลเมตร

ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง

ประชากร

ปัจจุบันประชากรที่อาศัยอยู่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง มีประชากรทั้งหมด 239 คน จำนวนหลังคาเรือน 57 หลังคาเรือน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรในหมู่บ้านจะมีอาชีพทำไร่ ไร่ยาสูบ หาของป่าและรับจ้างทั่วไป

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ศาสนาที่ประชากรในหมู่บ้านนับถือ คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และนับถือผี ประเพณีจะขึ้นอยู่กับการนับถือศาสนา

โบราณสถาน โบราณวัตถุที่น่าสนใจ

บ้านสบเมยมีพระเจดีย์อยู่บนยอดดอยหลังหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะบูชาของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา จัดสร้างขึ้นโดยหลวงพ่อดุสนะ พระของพม่า แต่ก่อนมีประเพณีการบวชนิสการ ในปัจจุบันเมื่อเกิดปัญหาชายแดนก็เลยเลิกระบายนไป

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะต้องใช้เครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไผ่ ซึ่งประกอบใช้เองและเสื้อผ้าประจำเผ่าที่สวมใส่ก็จะทอขึ้นด้วยมือ ตลอดจนถึงช่างฝีมือการทำโต๊ะ เก้าอี้ เอาไว้ใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย

สถานที่ท่องเที่ยว

แม่น้ำสาละวิน สายน้ำที่หลากไหลเชี่ยวกราก และมีแก่งหินมากมาย อยู่ใต้น้ำทำให้เกิดวังน้ำวนเกือบตลอดเส้นทางทั้งสาย ลึกล้นเยียบเย็นจนน่ากลัว (อสท.ฉบับที่ 7 กุมภาพันธ์ 2537. หน้า 95)

แม่น้ำสาละวิน เป็นแม่น้ำที่กั้นพรมแดนไทยกับพม่า ในส่วนต้นขวานทองของไทย มีความยาวในช่วงนี้ทั้งสิ้น 120 กิโลเมตร ซึ่งเหนือสุดอยู่ที่บริเวณผาแดง หลักเขตแดนที่ 16 ที่บ้านคะกอกา ไหลเรื่อยมาผ่านป่าเขาหาดทราย ไตรภผา จนกระทั่งถึงสุดด้านใต้ที่สบเมย อำเภอสบเมย ส่วนทางด้านพม่า ไหลผ่านรัฐคะยาและรัฐกะอูเล

บริเวณริมฝั่งแม่น้ำสาละวินทั้งฝั่งไทยและพม่า จะมีหาดทรายและหาดหินสวยงาม จะชมได้จากการนั่งเรือล่องตลอดสายน้ำ

นอกจากนี้ ทางจังหวัดมีโครงการที่จะสร้างถนนเลียบฝั่งแม่น้ำสาละวิน จากแม่สามแลบมายังสบเมย เพื่อพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น (อสท. ฉบับที่ 7 กุมภาพันธ์ 2537. หน้า 96 - 99)

เพราะแต่เดิม เมื่อ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา บ้านสบเมยก็เคยเป็นที่แห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเที่ยวชมสัมผัสธรรมชาติ แม่น้ำ หาดทราย ไตรภผา ภูเขา และมีรีสอร์ทที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาค้างแรมทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งนำมาซึ่งความเจริญและเศรษฐกิจที่ดีเข้ามาสู่บ้านสบเมยด้วย

นอกจากนี้ยังสามารถล่องเรือเข้าไปในเขตพม่า เพียงประมาณ 5 นาทีเลยโค้งไปเล็กน้อยก็พบน้ำตกเล็ก ๆ แห่งหนึ่งที่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำสาละวิน มีสายน้ำหลังรินออกมาจากไตรภผาลงสู่แม่น้ำ เรือสามารถเข้าไปลอยนิงอยู่น้ำตก สัมผัสได้อย่างใกล้ชิดและที่สะดุดตาที่สุดก็คงเป็นสีเขียวขมู่มของมอส ที่เกาะอยู่ตามไตรภผาล่องเรือลึกเข้าไปถึงดินแดนพม่า จะมีหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงเผ่าท่า มีบ้านเรือนตั้งอยู่หลายสิบครอบครัว ขายเสื้อผ้า อาหารแห้ง

และสินค้าอีกหลายประเภทที่น่าสนใจ

แหล่งอ้างอิง

1. จากการสัมภาษณ์ นายสุข หยมวิไล ผู้ใหญ่บ้านสบเมย
2. ข้อมูลจาก ฉก.ปชด.ชค.35
3. เอกสารอ้างอิงของ อนุศักดิ์ จงยินดี "อศท." ปีที่ 34
ฉบับที่ 7 กุมภาพันธ์ 2537 หน้า 88 - 99

บ้านบุญเลอ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 652760

ประวัติความเป็นมา

เดิมบ้านบุญเลอนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อว่า บ้านตะเกี๋ย ซึ่งมีความหมายแปลว่า ห้างไกลและลึกลับ หมู่บ้านนี้ตั้งมานานแต่ไม่มีหลักฐาน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านบุญเลอมีสภาพเป็นภูเขาสูงที่สลับซับซ้อน หมู่บ้านตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นกัณฑ์ระหว่างภูเขาสูงการคมนาคมเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีทางถนนเข้าถึง ต้องอาศัยการเดินทางเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ต้องเดินทางเท้าทุกฤดูกาล ฤดูฝนจะต้องเดินทางเท้าออกจากบ้านแม่สามแลบถึงบ้านบุญเลอใช้เวลาประมาณ 7-8 ชั่วโมง ส่วนฤดูหนาวและฤดูร้อนจะต้องเดินทางเท้าจากบ้านห้วยแห้งถึงบ้านบุญเลอ ใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง ต้องเดินทางเท้าตามไหล่เขาสูง

ประชากร

หมู่บ้านบุญเลอมีประชากรรวมทั้งหมด 635 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 106 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรในหมู่บ้านมีอาชีพการเกษตรเช่น ทำข้าวไร่ ทำไร่พริก

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ และนับถือผี ประเพณีและวัฒนธรรมได้แก่ประเพณีปีใหม่ มีการผูกข้อมือขอพรจากผู้สูงอายุ

แหล่งวิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. การตีมีด
2. การทอผ้า

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

1. น้ำตกบุญเลอ
2. ถ้าในหมู่บ้านบุญเลอ มีถ้ำน้อยใหญ่ที่สวยงามมากมาย

แหล่งอ้างอิง

เอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านบุญเลอ โรงเรียนบ้านบุญเลอ
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านกลอเซโล

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

ไม่ปรากฏหลักฐานข้อมูลและประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านว่า จัดตั้งขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้นำในการก่อตั้งครั้งแรก

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านกลอเซโลตั้งอยู่บนดอยสูง การคมนาคมลำบากไม่มีทางรถเข้าหมู่บ้าน การเดินทางจะต้องนั่งรถจากอำเภอสบเมยถึงบ้านแม่สามแลบ ระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร เมื่อเดินทางถึงบ้านแม่สามแลบแล้ว ต้องนั่งเรือตามแม่น้ำสาละวินไปอีกประมาณ 40 นาที ต่อจากนั้นก็ต้องเดินเท้าต่อไปอีกประมาณ 2 ชั่วโมงก็ถึงหมู่บ้าน

ประชากร

ประชากรของหมู่บ้านกลอเซโลเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีจำนวนประชากร ประมาณ 240 คน เป็นชายจำนวน 122 คน หญิงจำนวน 118 คน มีจำนวนหลังคาเรือน ประมาณ 45 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

การประกอบอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ก็คล้ายกับหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั่วไป คือการทำข้าวและปลูกพืชผัก เช่น พริก แตง มัน ผักกาด ฯลฯ ไว้เป็นอาหาร นอกจากนี้ก็จะเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ก็จะเลี้ยงไว้เพื่อประกอบอาหาร เช่น หมู ไก่ และเลี้ยงไว้ใช้งาน เช่น ควาย ช้าง เป็นต้น

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรส่วนใหญ่นับถือผี มีประมาณ 6 ครอบครัวที่จะนับถือศาสนาคริสต์ ส่วนการแต่งกายของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะไม่เหมือนกับเผ่าอื่น คือผู้ชายจะใส่กางเกงขาก๊วยสีดำ ใส่เสื้อที่ทอด้วยผ้าฝ้ายสีแดงและมีลวดลายตามยาวสะพายย่าม และผูกปล้องยาสูบ สำหรับผู้หญิง ถ้าเป็นหญิงสาวจะแต่งกายด้วยผ้าทอสีขาว ซึ่งทอเป็นผ้าผืนเดียวทั้งตัวแต่ถ้าแต่งงานแล้วจะเปลี่ยนมาใส่ผ้าถุงสีแดงและเสื้อสีดำแทน

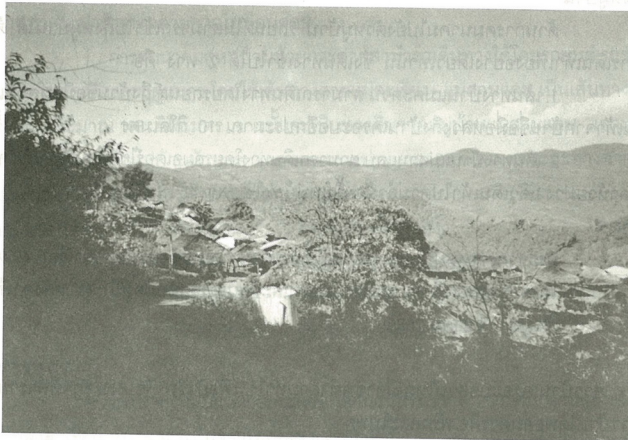
สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

หมู่บ้านกลอเซโลเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่กลางป่าบนดอยสูง ดังนั้นการเดินทางไปบ้านกลอเซโลเราสามารถสัมผัสกับธรรมชาติที่สวยงาม โดยเริ่มตั้งแต่นั่งเรือลงไปตามแม่น้ำสาละวิน ชมทิวทัศน์สองฝากฝั่งแม่น้ำ ซึ่งฝั่งหนึ่งเป็นอาณาเขตของประเทศไทย และอีกฝั่งหนึ่งเป็นอาณา

เขตของประเทศพม่า เมื่อเดินทางมาถึงจุดที่จะเดินทางเข้าหมู่บ้านต้องเดินด้วยเท้าระหว่างการเดินทางนั้น ก็สามารถแวะชมน้ำตกอันสวยงามที่มีชื่อว่า น้ำตกขับไพรวัลย์ ได้อีกด้วย

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารข้อมูลประวัติหมู่บ้านกลเซโด โรงเรียนบ้านกลเซโด
อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านเคระบอ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านเคระบอ เป็นหย่อมบ้านของหมู่บ้านแมลมาน้อย โดยแบ่งเป็นบ้านเคระบอหลวงและบ้านเคระบอน้อย คำว่า เคระบอ แปลว่า สะหลี ซึ่งเป็นต้นไม้ใหญ่ภายในหมู่บ้านมีอายุร้อยกว่าปีมาแล้ว ชาวบ้านมีความเชื่อว่ามีเทพเจ้ามาสถิตย์อยู่ในต้นไม้ จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านของตนว่า บ้านเคระบอ

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านเคระบอตั้งอยู่บนที่ราบสูง ซึ่งอยู่ระหว่างบ้านห้วยกระต่าย บ้านแมลมาน้อย บ้านแม่แคและบ้านห้วยแห้ง ซึ่งมีอาณาบริเวณใกล้ชิดกันมีลำห้วยม่วงไหลผ่านเชิงเขาบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้าน

ด้านการคมนาคมไปยังตัวหมู่บ้าน รถยนต์ไม่สามารถเข้าไปถึงหมู่บ้านได้ ต้องอาศัยการเดินเท้าเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งเดินทางเข้าไปได้ 2 ทาง คือ

1. เส้นทางบ้านแม่คะตวน สามารถเดินทางโดยรถยนต์ ถึงบ้านซื่อมือหลวงและต้องเดินเท้าจากบ้านซื่อมือหลวงถึงบ้านเคระบออีกประมาณ 10 กิโลเมตร
2. เส้นทางบ้านแม่สามแลบ สามารถเดินทางโดยรถมอเตอร์ไซด์ถึงบริเวณสันดอยใกล้กับลำห้วยม่วง แล้วเดินเท้าไปตามลำห้วยขึ้นหมู่บ้านใช้เวลา 45 นาที

ประชากร

ประชากรของหมู่บ้านเคระบอมีทั้งหมด 214 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 42 หลัง โดยแยกเป็นบ้านเคระบอหลวงมี 31 หลังคาเรือน และบ้านเคระบอน้อยมี 11 หลังคาเรือน (ข้อมูล : มีนาคม 2539)

อาชีพ

ชาวบ้านเคระบอส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนทำไร่ เพื่อยังชีพ พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับชาวบ้านได้พอสมควรคือ พริกและใบพลู

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะนับถือผี

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวบ้านมีความสามารถในการทอผ้าและทำเครื่องจักสาน

แหล่งอ้างอิง

1. จากการสัมภาษณ์ นายมะโอ้แฉ่ ป่ากฤษ ผู้ใหญ่บ้านเคระบอ
  2. เอกสารประวัติหมู่บ้านเคระบอ โรงเรียนบ้านเคระบอ
- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านห้วยกระต่าย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV 703747

ประวัติความเป็นมา

เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กก่อตั้งครั้งแรกอยู่เหนือขุนห้วยกระต่าย ต่อมาได้อพยพอยู่ด้านล่างของห้วยกระต่ายและอยู่เหนือห้วยแม่สามแลบ สาเหตุของการอพยพในครั้งนี้เนื่องจากขาดแคลนน้ำ

บ้านห้วยกระต่ายมีภาษากระเหรี่ยงเรียกว่า "ทิปาแด" ปัจจุบันบ้านห้วยกระต่ายตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอสบเมย

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านห้วยกระต่ายตั้งอยู่บนไหล่เขา สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน สภาพป่าเป็นป่าที่ถูกทำลายจากไร่เลื่อนลอย

การคมนาคมสู่หมู่บ้านห้วยกระต่ายสามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ได้ในฤดูแล้งและฤดูหนาว โดยใช้เส้นทางสายแม่สะเรียง - แม่สามแลบ เป็นเส้นทางลาดยางครึ่งหนึ่งประมาณ 46 กิโลเมตร จากนั้นจะเป็นทางดินจากหมู่บ้านแม่สามแลบ เลาะมาตามริมน้ำสาละวินจนถึงหมู่บ้านห้วยกระต่าย ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร ระยะทางจากหมู่บ้านแม่สามแลบถึงบ้านห้วยกระต่ายจะใช้ได้บางฤดูเท่านั้น

อาณาเขตติดต่อ	ทิศเหนือ	ติดต่อบ้านห้วยแห้ง
	ทิศใต้	ติดต่อบ้านแม่สามแลบ
	ทิศตะวันออก	ติดต่อกูเขาและแนวป่า
	ทิศตะวันตก	ติดต่อกูเขาและแนวป่า

ประชากร

ประชากรหมู่บ้านห้วยกระต่ายมีจำนวนประชากร 200 คน จำนวนหลังคาเรือน 44 หลังคาเรือน ประชากรเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง

อาชีพ

ประชากรมีอาชีพการเกษตร เช่น การทำไร่ ทำนา ทำสวน

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

- ประเพณีมีดมือหรือปีใหม่ จัดให้มีปีละครั้งประมาณเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคมของทุกปี แต่ละหมู่บ้านจะไม่จัดพร้อมกัน จะมีการเฉลิมฉลองกันคล้ายประเพณีสงกรานต์ไทย

- ประเพณีการเลี้ยงผีบ้าน ใช้ไก่ต้ม 1 ตัว ในประเพณีเลี้ยงผีบ้านนี้จะไม่นำเอาเหล้ามาเลี้ยงผี

- ประเพณีการเลี้ยงผีไร่ ใช้ไก่หรือหมู ถ้าใช้ไก่ต้องใช้ 2 ตัวและเหล้า 3 ขวด
ประชากรในหมู่บ้านห้วยกระต่ายส่วนมากนับถือผี

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. งานจักสานไม้ไผ่
2. งานตีเหล็ก
3. งานทอผ้า

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

1. น้ำตกแม่สามาน้อยมีความสูงประมาณ 10 เมตร อยู่ทางทิศตะวันตก
ของหมู่บ้าน
2. น้ำตกห้วยแห้ง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 7 กิโลเมตร

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติบ้านห้วยกระต่าย ของโรงเรียนบ้านห้วยกระต่าย
สำนักงานการศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านกอมูเดอ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด LV674823

ประวัติความเป็นมา

บ้านกอมูเดอ เริ่มก่อตั้งบ้านโดยชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สกอ) คำว่า 'กอมูเดอ' เป็นภาษากะเหรี่ยง หมายความว่า บ้านไม้หอม เริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ.2509 ซึ่งตอนแรกก็มาทำไร่ ต่อมาจึงได้สร้างบ้านเรือนเพื่อยูอาศัย และได้ชักชวนญาติพี่น้องมาอยู่รวมกัน ชาวบ้านกอมูเดอ ส่วนมากย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น เช่น บ้านกลองเฮโล บ้านบุญเลอ บ้านชีวาเดอ เพราะทั้งสี่หมู่บ้านไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ชาวบ้านกอมูเดอนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ผู้นำหมู่บ้านคนแรกคือ นายพะจอตอะ เป็นผู้ใหญ่บ้านนับถือศาสนาคริสต์ คนปัจจุบันคือนายจอลอย พุทะกรอง นับถือศาสนาคริสต์

ภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านกอมูเดอเป็นหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ตามหุบเขาที่มีลำห้วยไหลผ่าน ไม่มีที่ราบเพื่อใช้ในการเกษตรเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในหุบเขา ในฤดูหนาวจะปกคลุมไปด้วยหมอกตลอดวัน

การคมนาคมบ้านกอมูเดอไม่มีถนนเข้าสู่หมู่บ้าน แต่ชาวบ้านจะออกไปติดต่อหมู่บ้านอื่นโดยการเดินเท้าเข้าไปตามลำห้วยและต้องนอนพักค้างคืน ในช่วงฤดูฝนการเดินทางจะลำบากเพราะต้องระวังน้ำป่าและสัตว์มีพิษ

ประชากร

ประชากรหมู่บ้านกอมูเดอเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สกอ)

มีจำนวนครัวเรือน 65 ครอบครั้ว ประชากรทั้งหมด 244 คน (ข้อมูล : มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรหมู่บ้านกอมูเดอประกอบอาชีพการเกษตรการเกษตร เช่น ทำไร่

พริก ข้าว

ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

เนื่องจากประชาชนชาวกอมูเดอนับถือศาสนาพุทธและคริสต์ ประเพณีจึงต่างกัน เช่น นับถือศาสนาพุทธ

- มีการมัดมือ เลี้ยงผี ก่อนและหลังการทำไร่ ทำนา และเก็บผลผลิตเสร็จ
- การสร้างบ้าน จะมีการสร้างบ้านทุกปีหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต
- การแต่งงาน จะจัดงานกัน 3 วัน มีงานเลี้ยงทุกวัน

-งานศพ จะเก็บ 3 คืน มีการขอ (ร้องเพลง) ไว้อาลัย เกียงพราสาทระหว่างหนุ่มสาว
มีการแต่งตัวสวยงามด้วย

ศาสนาคริสต์

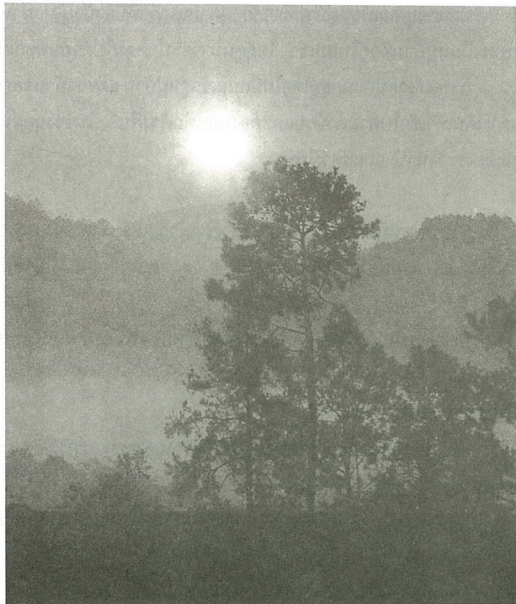
- มีการเข้าโบสถ์ สวดมนต์ในวันอาทิตย์ 3 เวลา คือ เช้า บ่าย เย็น
- การแต่งงาน มีการเลี้ยงขนมและน้ำชา

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทอผ้า มีการทอผ้าเป็นผ้าถุง เสื้อ ย่าม มีสีและลวดลายสวยงาม
การจักสาน มีการจักสานเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระด้ง ตะกร้า เสื่อ

หลักฐานอ้างอิง

เอกสารประวัติหมู่บ้านกอมูเดอ โรงเรียนบ้านกอมูเดอ
อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านป่าโปง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลป่าโปง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 115057

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้ เป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนที่ไม่ปรากฏสัญชาติและหลักฐาน ต่อมาเกิดโรคระบาด ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก เหลือประมาณเพียง 2-3 คน และได้อพยพหนีไปอยู่รวมกับหมู่บ้านอื่น พื้นที่แห่งนี้จึงกลายเป็นป่าทึบและเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด เช่น ควายป่า กวาง เก้ง ฯลฯ เป็นต้น เนื่องจากมีดินเค็มและมีแหล่งแม่น้ำไหลผ่าน พืชพันธุ์ไม้อุดมสมบูรณ์

ต่อมานายโหละโก๊ะ และนางธิมะะ พุทธพงษ์ สองสามีภรรยาเห็นว่าเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร จึงได้มาตั้งรกรากบ้านเรือนที่ป่าแห่งนี้เป็นคนแรก และทำอาชีพทำไร่และต่อมามีชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น ได้อพยพเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น และสืบลูกหลานเพิ่มจำนวนมากขึ้น และได้ติดต่อกับทางราชการเพื่อขอจัดตั้งหมู่บ้าน และโรงเรียนชั่วคราวขึ้น นายอำเภอสมัยนั้น ได้ถามนายโหละโก๊ะ ถึงการตั้งชื่อหมู่บ้าน นายโหละโก๊ะเห็นว่าบริเวณหมู่บ้านมีดินโป่ง ซึ่งเป็นอาหารสัตว์ต่าง ๆ จึงขอตั้งชื่อว่า "หมู่บ้านป่าโปง" ต่อมาพูดเพี้ยนเป็น "ป่าโปง" และเป็น "หมู่บ้านป่าโปง" ในปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นภูเขาสลับซับซ้อนล้อมรอบด้วยป่าทึบ หมู่บ้านป่าโปงประกอบด้วย 2 หย่อมบ้าน คือ

1. บ้านป่าโปงต่ำ เป็นที่ตั้งของโรงเรียน สถานีนอนมัย และศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา ซึ่งตั้งอยู่ในหุบเขาติดกับลำห้วยแม่อิด ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่
2. บ้านป่าโปงสูง ตั้งอยู่บนสันเขา ห่างจากบ้านป่าโปงต่ำประมาณ 60 กิโลเมตร การเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 แล้วเดินเท้าแยกเข้าหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร

แหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำและมีน้ำดื่มใช้ และการเกษตรตลอดปี ส่วนใหญ่ใช้ประปาภูเขาและบ่อบาดาล

ประชากร

บ้านป่าโปงมีประชากรจำนวน 267 คน

บ้านป่าโปงสูง ชาย 78 คน หญิง 63 คน รวม 141 คน

บ้านป่าโปงต่ำ ชาย 63 คน หญิง 63 คน รวม 126 คน

ครอบครัว

บ้านป่าโป่งสูง มีจำนวน 28 ครัวเรือน

บ้านป่าโป่งต่ำ มีจำนวน 26 ครัวเรือน (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

หมู่บ้านมีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้และสัตว์ป่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวนกระหล่ำปลี

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และนับถือผี

ขนบธรรมเนียมและประเพณีวัฒนธรรม

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เป็นผู้ที่รักสงบตั้งบ้านเรือนกันเป็นกลุ่ม ๆ กระจายอยู่ตามไหล่เขาและหุบเขา ลักษณะบ้านเรือนมีได้ทุนสูง ชั้นบนแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนในจะกันด้วยไม้ไผ่ที่สับเป็นแผ่นอย่างมิดชิด ใช้สำหรับนอนและห้องครัว ส่วนด้านนอกจะเป็นห้องโล่งใช้สำหรับรับแขก ส่วนใต้ทุนบ้านส่วนหนึ่งจะเป็นคอกหมู เรือนเล้าไก่ ส่วนพื้นที่ที่เหลือใช้สำหรับปลูกข้าว กล้วยในเวลากลางคืน

การทำไร่เลื่อนลอย ชาวกะเหรี่ยงนิยมทำไร่ที่เป็นระบบ มีกฎเกณฑ์หากมีการทำผิดกฎเกณฑ์จะถูกตำหนิและอาจลงทัณฑ์ตีเตือน หรือปรับเป็นเงินตามข้อกำหนดร่วมกันของหมู่บ้าน

การทำไร่ ของชาวกะเหรี่ยงจะหมุนเวียนไป ประมาณ 7-8 ปี จึงหมุนเวียนกลับมาทำอีกครั้ง ไร่ข้าวจะไม่มีการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี อาศัยเก้ถ่านที่เผาเป็นปุ๋ย ในไร่จะไม่ตัดต้นไม้ใหญ่ เพียงแต่ตัดตอกิ่งเพื่อให้พื้นที่ทำไร่โปร่ง การเผาไร่ จะทำเขตกันไฟไม่ให้ลุกลามไปยังแหล่งอื่น มีการอนุรักษ์ป่าที่เป็นต้นน้ำลำธาร

ความเชื่อและค่านิยม

ชาวกะเหรี่ยง มักมีความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ เจ้าที่เจ้าป่าเจ้าเขา เมื่อเกิดการเจ็บป่วย ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าตนได้กระทำการล่วงเกินผี โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ญาติผู้ป่วยจะไปหาหมอเสี่ยงทาย เพื่อให้รู้ว่าได้ล่วงเกินผีประเภทใด ณ ที่ใด การเสี่ยงทายของหมอเสี่ยงทายจะมีหลายวิธี เช่น ใช้กระดูกไก่ ข้าวสาร จับชีพจรผู้ป่วยและอื่น ๆ ตามความชำนาญของหมอเสี่ยงทายนั้น ๆ

ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษ ถือว่าเป็นผีที่ให้ความคุ้มครอง จะใช้ไก่หรือหมูเป็นเครื่องเซ่นไหว้ ดังจะเห็นว่าชาวกะเหรี่ยงจะมีหมูประจำครอบครัว ซึ่งจะนำไปขายหรือกระทำการอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากใช้เลี้ยงผีเรือนเท่านั้น

ชาวกะเหรี่ยง เป็นชนชาวเผ่าที่รักความสงบ เชื่อและนับถือบรรพบุรุษ ไม่ชอบ

นิยมความรุนแรง จะเห็นได้ว่าการล่วงเกินต่อกัน จะมีผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสเป็นผู้ประสานเรียกคู่กรณีทั้งสองฝ่ายปรับความเข้าใจ แสดงการขอขมาต่อกันโดยการผู้ขอมีมือให้แก่กัน นั้นแสดงว่าทั้งสองฝ่ายจะไม่โกรธเคืองต่อกันอีก

การต้อนรับแขก เมื่อมีแขกเข้าไปในหมู่บ้านกะเหรี่ยง แขกจะถูกเชื้อเชิญให้ขึ้นไปนั่งบนเรือน เจ้าของบ้านจะปัดกวาดและปูเสื่อให้นั่งที่สูงกว่าเจ้าบ้าน เวลาเดินผ่านจะเดินก้มตัวและขออนุญาตเดินผ่านด้วย พอถึงเวลาอาหารกะเหรี่ยงจะจัดเตรียมสำหรับอาหารที่ดีที่สุด เช่น แกงข้าวเบือะ น้ำพริก ฯลฯ การรับประทานเจ้าบ้านจะเชิญให้แขกรับประทานก่อนเสมอ แม่บ้านและลูก ๆ มักจะรับประทานทีหลังแขกไม่เฉพาะแต่บ้านที่พักเท่านั้น บ้านที่อยู่ใกล้เคียงทุกหลังจะมาเชื้อเชิญไปรับประทานอาหารยังบ้านตนด้วย บางครั้งถึงกับต้องรอคิวเชิญก็มี และเมื่อได้รับเชิญแล้วไม่ควรปฏิเสธแม้จะอิ่มแล้วก็ตาม ต้องไปรับประทานทุกบ้าน เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่เจ้าชองบ้านด้วย นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมประเพณีอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การมีผัวเดียวเมียเดียว การมีลูกมาก ๆ เป็นต้น

แหล่งวิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีการทอผ้า เพลงซอ วัฒนธรรมภาษา การแต่งกาย ความเชื่อการทำนาแบบขั้นบันได ที่ถ่ายทอดและสืบต่อกันมาเป็นช่วง ๆ หลายชั่วอายุคน

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ลำห้วยแม่ลิด ทิวทัศน์ทุ่งนาแบบขั้นบันไดอันเขียวชอุ่ม

แหล่งอ้างอิง

การสัมภาษณ์

1. นางธิมะะ พุทธพงษ์ ชาวบ้านป่าโปง
2. นายบารมี บุญดวง กำนันตำบลป่าโปง
3. นายกอวอด บุญดวง หมอผีประจำหมู่บ้านป่าโปง

บ้านกองแปไต้

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลป่าโปง อำเภอสมเด็จ จังหวัดมุกดาหาร

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมหมู่บ้านแห่งนี้ เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าลัวะ ต่อมาพวกชาวเขาเผ่าลัวะ นี้ได้ย้ายไปอยู่ที่อื่น คนเก่าแก่ในแถบนี้เล่าว่า ได้มีชาวบ้านไปพบทองคำ จึงได้พูดต่อ ๆ กันไปว่า พบทองเป็นกอง ดังนั้นจึงเรียกชื่อหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ว่า "กองทอง" ต่อมาได้เพี้ยนเป็น "กองแป" เมื่อประชากรในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น จึงได้ขยายหมู่บ้านออกไปเป็น "บ้านกองแปเหนือ" และหมู่บ้านเดิมคือ "บ้านกองแปไต้" มาจนถึงปัจจุบันนี้

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

หมู่บ้านกองแปไต้ ตั้งอยู่กลางหุบเขา โดยรอบของหมู่บ้านเป็นภูเขาและป่าไม้ การคมนาคมของหมู่บ้าน จะมีถนนสายเล็ก ๆ ระยะทางจากหมู่บ้านไปถึงทางหลวงประมาณ 8 กิโลเมตร การเดินทางในฤดูฝนค่อนข้างจะลำบาก เพราะสภาพถนนเป็นดินโคลน แต่ถ้าเป็นฤดูอื่นรถยนต์สามารถวิ่งได้

ประชากร

ประชากรของหมู่บ้านกองแปไต้มีจำนวนทั้งสิ้น 275 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 55 หลัง (ข้อมูล มีนาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่จะทำไร่ เช่น ข้าวโพด พริก ถั่ว มัน เผือก เป็นต้น ส่วนมากจะปลูกไว้กินเอง พืชเศรษฐกิจของชาวบ้านในแถบนี้คือ การปลูกกระท่อม แต่ในบางปีก็ไม่สามารถจะปลูกได้ เพราะฝนตกหนักทำให้ขนออกไปขายไม่ได้

ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี

ประชากรภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่นับถือผี ประเพณีการกินผี นับว่าเป็นประเพณีที่สำคัญมากของชาวกระเหรี่ยง เพราะไม่ว่าจะทำอะไร มักจะทำพิธีกินผีทุกครั้ง เช่น การเจ็บป่วย การทำผิด การปลูกบ้านใหม่ การปลูกข้าว เกี่ยวข้าว ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น

แหล่งวิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านได้แก่ การจักสาน การทอผ้า

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

หมู่บ้านกองแปได้ ยังไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ จะมีก็เพียงแต่ความงามของธรรมชาติที่ให้ความรู้สึกสดชื่นบริสุทธิ์ ซึ่งมักจะมีชาวฝรั่งเข้ามาเที่ยวศึกษาธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง

แหล่งอ้างอิง

การสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้าน คือ

1. นายปิ่นะ
2. นายโหล่ง
3. นายสมชาย

บ้านต้นจั่วหลวง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลป่าโปง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 075995

ประวัติความเป็นมา

บ้านต้นจั่วไม่ได้ย้ายมาจากที่ไหน ได้มีบรรพบุรุษมาตั้งรกรากมานานแล้ว เมื่อนานเข้าจากหย่อมบ้านเล็ก ๆ ก็ได้ขยายมากขึ้นเป็นหมู่บ้านใหญ่ นายอำเภอจึงได้ตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น โดยมีบ้านห้วยเหี้ยมาขอใช้เลขหมู่บ้านร่วมด้วยแต่อยู่ได้ไม่นาน เพราะเกิดความแตกแยกในการปกครอง บ้านห้วยเหี้ยจึงได้ขอแยกไป

คำว่าบ้านต้นจั่ว ได้ชื่อหมู่บ้านมาจากต้นจั่ว เพราะว่าในหมู่บ้านจะมีต้นจั่วขึ้นอยู่มาก ลักษณะของต้นจะมีหนามเล็ก ๆ และแหลมขึ้นอยู่เต็มต้น จะมีดอกสีขาวจะออกดอกราว ๆ เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ของทุกปีในหมู่บ้านมีต้นใหญ่มาก มีขนาดลำต้น 4-5 คนโอบ ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของต้นจั่วมาจนถึงทุกวันนี้

สภาพภูมิศาสตร์

ตั้งอยู่บนสันเขาและไหล่เขาไม่มีที่ราบเลย มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี ซึ่งในฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัดและในฤดูฝนฝนจะตกชุกมาก

การคมนาคม

บ้านต้นจั่วการเดินทางผ่านได้สองทาง คือ

1. เส้นทางแรก เข้าทางห้วยกุ่ม ในหน้าแล้งสามารถที่จะใช้เส้นทางนี้ได้ เพราะในฤดูฝนต้องผ่านลำห้วยแม่ลิดไม่ได้ เพราะไม่มีสะพานข้ามแม่น้ำ เส้นทางจะถูกตัดขาดในฤดูฝน
2. เส้นทางที่สอง เข้าทางกองก้อย สามารถเข้าถึงหมู่บ้านได้ทุกฤดูกาลแต่ลำบากมากในช่วงฤดูฝน เพราะถนนจะลื่นมากและเป็นหลุมเป็นบ่อ ติดหล่มรถที่จะวิ่งเข้าหมู่บ้านได้ต้องใช้โซ่โซ่พันล้อ แต่ถ้าฝนตกหนักมาก ๆ จะเดินทางไม่ได้ ส่วนมอเตอร์ไซด์ก็ต้องพันโซ่ไว้ที่ล้อเช่นกัน

ประชากร

บ้านต้นจั่วมีประชากรทั้งหมด 323 คน เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ภาษาที่ใช้พูดคือภาษากะเหรี่ยง

อาชีพ

อาชีพของประชากรในหมู่บ้านต้นจั่ว ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร และจะทำไร่ 100%

ศาสนา

ศาสนาที่ประชากรนับถือมี 2 ศาสนาด้วยกัน คือ

- ศาสนาพุทธ ร้อยละ 2
- นับถือผี ร้อยละ 98

วัฒนธรรมประเพณี

ชาวกะเหรี่ยงมีความภูมิใจในเผ่าพันธุ์ของตนเอง มีขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อถือและค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน เช่น

1. วัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัย
2. ประเพณีงานศพ
3. ประเพณีแต่งงาน
4. วัฒนธรรมด้านภาษา
5. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย
6. ประเพณีปีใหม่

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. การทอผ้า
2. การตีเหล็ก
3. การจักสาน

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

หมู่บ้านตั้งอยู่บนภูเขาทำให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม โดยเฉพาะทะเลหมอก ซึ่งหาดูได้จากจากที่อื่น ๆ

แหล่งอ้างอิง

จากเอกสารประวัติบ้านต้นจ๊ว โรงเรียนบ้านต้นจ๊ว

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสบเมย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านห้วยเหี้ยะ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลป่าโปง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 081979

ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยเหี้ยะ เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แต่เดิมได้ขึ้นกับหมู่บ้านต้นจั่ว ต่อมาย้ายจากหมู่บ้านต้นจั่วมาอยู่รวมกับบ้านแม่แพน้อย จนกระทั่งหมู่บ้านมีการขยายตัวมีประชากรเพิ่มมากขึ้น

เนื่องจากหมู่บ้านห้วยเหี้ยะ มีลำห้วยแมริตไหลผ่านหมู่บ้านและชาวบ้านได้อาศัยลำห้วยแมริตนี้ สำหรับดื่มและใช้ในประโยชน์ทางการเพาะปลูก ในลำห้วยนี้เอง ได้มีต้นเหี้ยะ (ต้นเหี้ยะ คือ ไม้ชนิดหนึ่งเปลือกมีลักษณะบางมาก) ขึ้นหนาแน่นตามลำห้วยน้ำริด และในบริเวณหมู่บ้านก็มีต้นเหี้ยะหรือต้นไผชนิดนี้ขึ้นในบริเวณหมู่บ้าน ดังนั้น ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "หมู่บ้านแม่เหี้ยะ"

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านห้วยเหี้ยะ ตั้งอยู่บนสันเขาบริเวณใกล้เคียงมีภูเขาสลับซับซ้อนเรียงรายจนสุดสายตา อากาศหนาวเย็นตลอดปี ฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัดส่วนในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกมาก

การคมนาคม

บ้านห้วยเหี้ยะ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสบเมยประมาณ 90 กิโลเมตร การเดินทางติดต่อกับหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้การเดินทางเท้า และสามารถให้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ได้ในฤดูแล้ง การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านห้วยเหี้ยะสามารถใช้ได้ 2 เส้นทาง คือ

สายที่ 1 เส้นทางบ้านห้วยกึ่ง ผ่านบ้านกองแปเหนือและหมู่บ้านกองแปใต้ ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร แต่ในฤดูฝนน้ำหลากใช้การไม่ได้ เนื่องจากไม่มีสะพานข้ามลำห้วยแมริต

สายที่ 2 เส้นทางบ้านบ่อสสีผ่านเส้นทางหมู่บ้านของอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านหมู่บ้านกองก่อ ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร และผ่านหมู่บ้านแม่แพ บ้านแม่แพน้อย และบ้านต้นจั่ว ถึงหมู่บ้านห้วยเหี้ยะระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร แต่ในฤดูฝนการติดต่อyalลำบาก หากมีน้ำป่าไหลหลากเส้นทางคมนาคมจะถูกตัดขาดจากภายนอก

ประชากร

บ้านห้วยเหี้ยะ มีประชากรเป็นกะเหรี่ยงเผ่าปาวี มีจำนวน 350 คน มีจำนวนครอบครัวจำนวน 90 ครอบครัว (ข้อมูล สิงหาคม 2539)

อาชีพ เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ

ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจนอาชีพหลักคือ การทำไร่ร้อยละ 90 ทำนาร้อยละ 10 ผลผลิตจะไม่เพียงพอในการบริโภคตลอดปี ประชากรบางส่วนต้องประกอบอาชีพ รับจ้างทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านมีแหล่งน้ำและป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นป่าเสื่อมโทรม

แหล่งวิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิทยาการหรือภูมิปัญญาที่ได้รับสืบทอดกันมาได้แก่ การจักสาน การทอผ้า และวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

มีทัศนียภาพของธรรมชาติ เช่น ลำน้ำห้วยแมริด ทะเลหมอกแห่งขุนเขาป่าไม้ ฯลฯ เป็นต้น

วัฒนธรรมประเพณี

ประชากรบ้านห้วยเหี้ยะ มีวิถีชีวิตก็เหมือนกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (ปาว) โดยทั่วไป

แหล่งอ้างอิง

สัมภาษณ์ นายโล่งเก้ บังอรครองชัย ราษฎรบ้านห้วยเหี้ยะ

บ้านแม่ลาย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าโปง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 065055

ประวัติความเป็นมา

บ้านแม่ลาย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2339 โดยชาวกะเหรี่ยงเผ่าสกอ ซึ่งอพยพและเดินทางมาจากประเทศเมียนมาร์ (พม่า) หมู่บ้านแม่ลายเดิมชื่อว่า บ้านแม่แลคี่ ซึ่งมีความหมายว่า มีคนเดินทางผ่านเลยไปไม่ยอมพักที่หมู่บ้านนี้ ซึ่งแต่เดิมการเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ต้องเดินเท้า และผ่านหมู่บ้านแม่แลคี่ แต่จะไม่รใครพักค้างคืนที่หมู่บ้านแห่งนี้ เนื่องจากมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ประกอบกับกลัวการลงวิชาอาคมทางไสยศาสตร์ (วิธีทางไสยศาสตร์ทำให้ตายหรือเจ็บป่วยด้วยคาถาอาคม) ปัจจุบันไม่ค่อยมีแล้ว ต่อมาคำว่า "แม่แลคี่" จึงเพี้ยนมาเป็น "แม่ลาย" ในปัจจุบัน แต่เดิมชาวบ้านแม่ลายจะอยู่รวมกัน ปี พ.ศ.2489 ได้เกิดหิวอดโรค (โรคห่า) มีคนล้มตายจำนวนมาก จนต้องหนีแยกกันเป็น 3 หย่อมบ้าน

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านแม่ลาย เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณเนินเขาและหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ และมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับหมู่บ้านแม่ลิดป่าแก่ อำเภอแม่สะเรียง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านต้นจั่ว อำเภอสบเมย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านห้วยกึ่ง อำเภอสบเมย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง

บ้านแม่ลายประกอบด้วยหย่อมบ้าน 3 หย่อมบ้าน คือ

1. บ้านแม่ลายลุ่ม	มีจำนวน 20 หลังคาเรือน
2. บ้านแม่ลายบน	มีจำนวน 44 หลังคาเรือน
3. บ้านแม่ลายเหนือ	มีจำนวน 20 หลังคาเรือน
รวมทั้งสิ้น 84 หลังคาเรือน	

การคมนาคม

หมู่บ้านแม่ลาย ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอสบเมยประมาณ 42 กิโลเมตร รถยนต์สามารถติดต่อได้สะดวกทุกฤดูกาล ใช้เวลาเดินทาง โดยรถยนต์จากอำเภอแม่สะเรียง ถึงบ้านแม่ลายประมาณ 1 ชั่วโมง

ประชากร

ประชากรบ้านแม่ลาย ส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงเผ่าสกอ มีเผ่าอื่น ๆ เพียงร้อยละ 1

มีประชากรรวมทั้งสิ้นจำนวน 412 คน ชาย 200 คน หญิง 212 คน (ข้อมูล สิงหาคม 2539)

อาชีพ

ประชากรบ้านแม่ลาย ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวน เช่น ปลูกกระหล่ำปลี ทะเหือดเทศ พริก ผักกาดขาว มันฝรั่ง หาของป่าและเลี้ยงสัตว์

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และนับถือผี มีร้อยละ 5 นับถือศาสนาคริสต์ ผู้ใหญ่บ้านแม่บ้านตั้งแต่ต้นถึงปัจจุบัน มีดังนี้

1. นายชนะชะระ
2. นายจอร่า
3. นายสุเจี พนาพัฒน์
4. นายคำ พนาพัฒน์

ประเพณีและวัฒนธรรม

ชาวบ้านแม่ลาย มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อและมีค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงเผ่าสกอ และยึดถือสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นมรดกที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ แยกกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิงที่สำคัญ คือ

1. การจักสาน ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะมีความสามารถในการจักสานเครื่องใช้ที่ทำจากวายและไม้ไผ่ เช่น ยั่งฉางข้าว สุ่มไก่ เครื่องมือที่ใช้ดักปลา เครื่องมือดักสัตว์ กระดัง กระบุง เสื่อ ฯลฯ เป็นต้น

2. การทอผ้า หญิงชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดการทอผ้า เช่น ทอผ้าถุง เสื่อ ผ้าห่ม ถุงย่าม โดยจะทำจากฝ้ายที่ปลูกเอง และบางส่วนซื้อจากท้องตลาด

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

1. น้ำตกทีนชลู
2. น้ำตกแกบอแล
3. การเดินป่าเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวนหรือคณะเดินป่าชาวไทย และต่างประเทศจะมาเดินป่าเป็นประจำ

แหล่งอ้างอิง

1. การสัมภาษณ์นายสุเจี พนาพัฒน์ อดีตผู้ใหญ่บ้านแม่ลาย
2. ข้อมูลและหลักฐานจากนายคำ พนาพัฒน์ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

บ้านห้วยกุ่ม

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลป่าโปง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิกัด MV 075065

ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยกุ่ม เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ที่ก่อตั้งมานานประมาณ 200 ปี แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้อุดมสมบูรณ์มากด้วยป่าไม้ และสัตว์ป่าชุกชุมเป็นแหล่งที่หาอาหารได้ง่ายและอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่ง ต่อมาประมาณ 80 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดโรคระบาด (อหิวาตกโรค หรือโรคห่า) ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ผู้คนลดน้อยจำนวนลงมาก บางส่วนได้อพยพหนีไปตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายตามอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มที่เหลือได้สร้างหลักฐานขยายเพิ่มครอบครัวเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ

สาเหตุที่ตั้งชื่อ บ้านห้วยกุ่มนั้น หาใช่เป็นเพราะมีกุ่มปลาอาศัยอยู่แต่อย่างใด แต่เนื่องจากมีดอกไม้ชนิดหนึ่ง เป็นไม้ดอกสีแดงสวยงามมากขึ้นเป็นช่อ ๆ คล้ายดอกช่อสวรรค์แต่จะมีก้าน ดอกและช่อที่ใหญ่กว่ามีลักษณะคล้ายกำกุ่ม ชาวบ้านเรียกว่า "ดอกกำกุ่ม" ขอบขึ้นในที่มิอากาศหนาวเย็นขึ้นเป็นแนวบริเวณกว้างคล้ายทุ่งทานตะวัน แต่ปัจจุบันดอกกำกุ่มได้สูญพันธุ์ไปจากหมู่บ้านแล้ว ไม่สามารถหาดูได้อีกแล้ว

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

บ้านห้วยกุ่ม มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อนประกอบด้วย 4 หย่อมบ้านคือ

1. บ้านห้วยกุ่ม เป็นที่ตั้งโรงเรียน บ่อแยมนำตำรวจตำบลกองก่อ และเป็นที่ตั้งโบสถ์ของศาสนาคริสต์

2. หมู่บ้านห้วยโปง ตั้งอยู่บนภูเขาสูงและเชิงเขาระยะทางห่างจากหมู่บ้านห้วยกุ่มประมาณ 2.5 กิโลเมตร

3. หมู่บ้านน้อย ตั้งอยู่บนภูเขาสูงห่างจากหมู่บ้านห้วยกุ่มประมาณ 3 กิโลเมตร

4. หมู่บ้านใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านห้วยกุ่มประมาณ 1.5 กิโลเมตร

บ้านห้วยกุ่ม ตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศที่หนาวจัดในฤดูหนาว ฤดูร้อนจะมีลมพัดแรง ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก

การคมนาคม

บ้านห้วยกุ่ม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสบเมยประมาณ 59 กิโลเมตร การเดินทางสามารถเดินทาง โดยรถยนต์ได้ทุกฤดูกาล ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (แม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่) ถึงจุดตรวจห้วยกุ่มแล้วเดินทางต่ออีกประมาณ 300 เมตร ถึงหมู่บ้านที่ตั้งโรงเรียน

ส่วนการติดต่อระหว่างหอยมบ้าน 4 หอยมบ้าน ใช้การเดินทางและรถจักรยานยนต์ได้บางฤดูกาล

ประชากร

ประชากรบ้านห้วยกุ่ม เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สกอ) มีประชากรจำนวน 113 หลังคาเรือน จำแนกเป็นหอยมบ้านได้ ดังนี้

บ้านห้วยกุ่ม	จำนวน 42 ครอบครัว
บ้านห้วยโป่ง	จำนวน 39 ครอบครัว
บ้านน้อย	จำนวน 7 ครอบครัว
บ้านใหม่	จำนวน 12 ครอบครัว

จำนวนประชากร

บ้านห้วยกุ่ม	ชาย 87 คน หญิง 90 คน รวม 177 คน
บ้านห้วยโป่ง	ชาย 84 คน หญิง 90 คน รวม 174 คน
บ้านน้อย	ชาย 13 คน หญิง 12 คน รวม 25 คน
บ้านใหม่	ชาย 16 คน หญิง 27 คน รวม 43 คน
รวมทั้งสิ้น 419 คน	

(ข้อมูล สิงหาคม 2539)

อาชีพ

บ้านห้วยกุ่ม ที่ตั้งหมู่บ้านและที่ทำกินจะอาศัยพื้นที่ป่าสงวนเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่เป็นภูเขาลาดชัน ลักษณะดินเป็นดินที่หมดสภาพ ทำให้ไม่เหมาะต่อการทำการเพาะปลูก ทำให้ประชาชนมีรายได้จากผลผลิตต่ำ อีกประการหนึ่งพื้นที่หมู่บ้านขาดแหล่งน้ำ รายได้ส่วนใหญ่รับจ้างแรงงานทั่วไป และรายได้จากการหาของป่า

ศาสนาประเพณีและวัฒนธรรม

ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 90 นับถือผี มีร้อยละ 10 ที่นับถือศาสนาคริสต์ ดังนั้น ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จึงมีความเชื่อเรื่องผีและจิตวิญญาณ

ด้านวัฒนธรรมและประเพณีโดยทั่วไป มีประเพณีคล้ายกับชาวกะเหรี่ยงสกอ โดยทั่วไป เช่น การแต่งงาน งานศพ เลี้ยงผี ตลอดจนการแต่งกายและภาษาที่ใช้

แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น

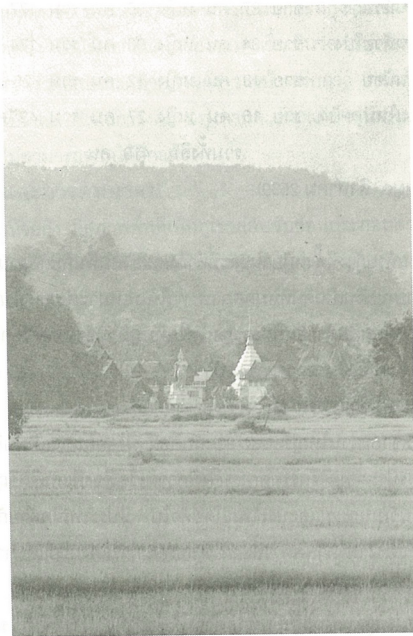
ส่วนใหญ่จะเป็นการสืบทอดความรู้ ความสามารถจากบรรพบุรุษ เช่น การจักสาน การทอผ้า พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ถึงแม้สถานที่ท่องเที่ยว จะไม่มีเป็นหลักแหล่ง แต่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีทัศนียภาพตามธรรมชาติที่งดงามยิ่งนัก

แหล่งอ้างอิง

1. การสัมภาษณ์นายแหล่ขุ ศิริรุ่งไพศาล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านห้วยกุ่ม
2. นายสุรเดช ไพรสกุลไธ ราษฎรบ้านห้วยกุ่ม
3. นายสุรศักดิ์ แม่นตระกูลไพร ผู้ใหญ่บ้านห้วยกุ่ม

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายสัมฤทธิ์ พัฒนวังสวรค์ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. นายโกศล ศรีมณี ศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. นายธงชัย ทุนคำ ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. นายจรรย วงศ์คำ ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. สิบเอกพรพจน์ สิงกาพันธ์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คณะทำงาน

1. นายรุ่งโรจน์ คำมาสาร	หัวหน้าฝ่ายพัฒนากาการนเทศการศึกษา สปจ. แม่ฮ่องสอน
2. นายองอาจ กวีวัฒน์	ศึกษานิเทศก์ 7 สปจ.แม่ฮ่องสอน
3. นางสาวเพ็ญศรี วงศ์มาลา	ศึกษานิเทศก์ 7 สปจ.แม่ฮ่องสอน
4. นางอรพิน คำผุย	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนชุมชนบ้านผาปอง
5. นางสาววันเพ็ญ ธรรมพันธ์	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านท่าข้าม
6. นางกาญจนา โกศัย	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว)
7. นายสมบุญ คำสวัสดิ์	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านห้วยพาน
8. นางสาวจินดา ณ เชียงใหม่	อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนบ้านคอนผึ้ง
9. นางสาวเพ็ญวิภา สิทธิศักดิ์	อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านเมืองแปง
10. นางสาวอำภา เขียวดี	อาจารย์ 2 ระดับ 5 โรงเรียนบ้านพัฒนา
11. นางสาวนงนุช สงวนสิทธิ์	อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านแม่ละนา
12. นางพิมพ์ทอง พรหมมาแบน	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ 6 สปจ. แม่ฮ่องสอน
13. นายสมจิต สุวรรณบุษย์	ศึกษานิเทศก์ 7 สปจ. แม่ฮ่องสอน

ปก และศิลปกรรม

สมจิต สุวรรณบุษย์

แหล่งข้อมูล

1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. สำนักงานปกครอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

